

Mūsų² laikraščiai.

Varpas, Ukininkas ir Naujienos

~~~~~ išeina kas mėnuo. ~~~~~

Ant metų su prisiuntimu prekioja:

|                                    | Varpas | Ukininkas | Naujienos |
|------------------------------------|--------|-----------|-----------|
| Lietuvoje (Maskolijoj) konvertuose | 5 rub. | 3 rub.    | 3 rub.    |
| Prusuose (Vokietijoj) ir Austrijoj | 4 Mk.  | 2 Mk.     | 2 Mk.     |
| Amerikoje ir kitur . . . . .       | 5 Mk.  | 3 Mk.     | 3 Mk.     |

### Į Sandarbininkus.

Parankumo dėlei prašytume sekti šiuos praktiškus nurodymus:

- Korespondencijos ir kiti smulkūs rašteliai reikia rašyti ant vienos pusės lapo, kad juos lengva būtų atskirt vienus nuo kitų. Laiškai į Red., atskaitos, turi būti rašomi ant atskirų lapelių.
- Siunčiant rankraščius reikia nurodyti
  - į kokį laikraštį kas siunčiama;
  - ką išpuola daryt, jeigu rankraštis koks negalėtų būti patalpintas į mūsų laikraščius;
  - siunčiant daug rankraščių pridėti ir jų surašą su kokiu nors parašu (pseudonimu);
  - siunšiant didelius rankraščius, tinkančius spaudimui atskiroj knygutėj reikia butinai pranešti ir adresus.
- Siunčiant pinigus, reikia *butinai* prisiųsti (drauge arba skyrium) ir paaiškinimą
  - keno pinigai;
  - kiek ir ant kokio dalyko siunčiama;
  - kuomet ir kokioj formoj turėtų būti kvituota.

Iš „Varpo“ išleistuvės galima parsisiųsdinti ir senesnieji laikraščiai:

|                    | Prusuose<br>(Vokietijoj) | Amerikoj<br>ir Anglijoj |                       | Prusuose<br>(Vokietijoj) | Amerikoj<br>ir Anglijoj |
|--------------------|--------------------------|-------------------------|-----------------------|--------------------------|-------------------------|
| Varpas 1889 m. . . | 5,00 Mk.                 | 6,00 Mk.                | Ukininkas 1890 m. . . | 5,00 Mk.                 | 6,00 Mk.                |
| „ 1895 m. . .      | 5,00 „                   | 6,00 „                  | „ 1895 m. . .         | 5,00 „                   | 6,00 „                  |
| „ 1897 m. . .      | 4,00 „                   | 5,00 „                  | „ 1896 m. . .         | 4,00 „                   | 5,00 „                  |
| „ 1898 m. . .      | 4,00 „                   | 5,00 „                  | „ 1897 m. . .         | 4,00 „                   | 5,00 „                  |
| „ 1899 m. . .      | 4,00 „                   | 5,00 „                  | „ 1898 m. . .         | 4,00 „                   | 5,00 „                  |
| „ 1900 m. . .      | 4,00 „                   | 5,00 „                  | „ 1901 m. . .         | 3,00 „                   | 4,00 „                  |
| „ 1901 m. . .      | 4,00 „                   | 5,00 „                  | Naujienos 1901 m. . . | 2,00 „                   | 3,00 „                  |

Konvertuose į Maskoliją prekioja dasyk daugiau, negu Prusuose.



# V A R P A S

literatūros, politikos ir mokslo mėnesinis laikraštis.

## Šis-tas apie uniją lietuvių su lenkais.

Kilant lietuvių judėjimui kas-kart tankiau susitinkame su klausimu apie uniją lietuvių su lenkais. Dėlto ne pro šalį bus ir mums atkreipti ant to klausimo atydą.

Prisižiūrėkime, kas tai yra unija, kokius ji turėjo siekius ir ką ji nuveikė.

Apie siekius unijos gali mums papasakoti pats lenkai.

Prof. Dr. A. Levicki savo monografijoje „*Nieco o unii Litwy z Koroną*“<sup>1)</sup> sako, kad siekiu unijos buvo „amžinas sujungimas dviejų viešpatysčių tokiu būdu, kad Lietuva pasidarytų tik viena iš žemių lenkų viešpatystės“ . . . Lietuva su Rusija turėjo tapti lygios Lenkijai kiekviename atžvilgyje (pod każdym względem), taigi turėjo tapti katalikiškomis žemėmis, organizuotis pagal lenkiškąjį pavyzdį . . . kad tarp jų nebūtų jokio skirtumo.<sup>2)</sup>

Teip charakterizavęs unijos siekius, autorius priduria: „unijos ideja ir politika pirmutinių įkurtojų unijos tarp lenkų ir lietuvių buvo paskesnėms kartoms pavyzdžiu ir idealu, prie kurio turėjo jos žengti.“

Ir prof. Dr. A. Levicki savo monografijoje parodo, kaip lenkai „žengė“ prie to idealo.

Užėmus Jagailai Lenkijos sostą ir persikėlus jam į Kriokavą, — pasakoja prof. Levicki — valdymas Lietuvos tapo pavestas Skirgailai, Jagailos broliui, bet jau ne kaipp savystovam viešpačiui, tik kaipp „*generališkam storastai*“.<sup>3)</sup> Neužilgo jis pasirodė negabus esąs ir valdymas Lietuvos žemių tapo pavestas Jonukui iš Olesnicos (*Jaškovi z Oleśnicy*).<sup>4)</sup>

Bet Lietuva „nenorėjo duotis nustumti save iki laipsnio paprastos lenkų provincijos“ . . . ir pareikalavo paskyrimo jai atskiro didžio kunigaikščio, norėdama tokiu būdu likti atskira viešpatyste. Pasi-priešinimas buvo teip didelis ir užmegsta karė teip baisi, kad karalius, o veikiausia ir lenkų ponai, turėjo apsileisti lietuviams ir 1392 m. paskirti jiems Vytautą už didįjį Lietuvos kunigaikštį.

Bet ir tuomet neatsisakyta nuo „senojo pliano“ ir ant Vytauto žiurėta tik kaipp ant „generališko storastos“, karaliaus pagelbininko,

<sup>1)</sup> Kraków. 1893.

<sup>2)</sup> Akt krewski 1385, 2 edykty 1387.

<sup>3)</sup> Už vadą tapo jam paskirtas lenkas Moskorzewski (žr. „Lenkai ir Lietuviai“ Žemkalnio).

<sup>4)</sup> Į vietą Skirgailos tapo paskirtas Vygundas, o vadu prie jo buvo Jonukas iš Olesnicos. (Ibidem.)



kuris „ką tik daro, tai daro vardan karaliaus, ką igija, tai igija karaliui ir Koronai“.

Bet Vytautui buvo perankšta gyventi tokiuose valdžios rubežiuose, ir jis ėmė valdyti Lietuvą savystovai. 1398 m. lenkai primena jam jo prigulėjimą nuo Lenkijos, bet jis ant to nepaiso, atsiskiria (*zrywa*) nuo Lenkijos, ir lietuviai apšaukia jį savo valdonu-monarcha.

1401 m. Vilniuje įvyksta pirmutinė *tikroji* unija tarpe Lenkijos ir Lietuvos magnatų; 1413 m. įvyksta Horodliaus unija.

Bet, nežiurint ant tų unijų, prilygimas Lietuvos prie Lenkijos pasiliko toks-pat, kaip ir pirma: stovis dalykų *de jure* buvo viens, *de facto* — kits.

Norėdama apvainikuodinti Vytautą karaliaus vainiku, Lietuva norėjo podraug realizuoti savo viešpatystės tiesas, o tuom tarpu „lenkai tokių tiesų nenorėjo jai pripažinti“ (p. 15).

Mirus Vytautui, Lietuva buvo labai sujudus ir tokiame padėjime pateko į rankas Svidrigailos, Jagailos brolio (1430—1432). Svidrigaila norėjo but neprigulmingu ir stengėsi atsikratyt nuo lenkų globos. Dėlei to kilo vaidai ir naminė karė. Pagaliaus Svidrigaila tapo pralintas nuo sosto, o į jo vietą tapo išrinktas kitas — Zygmantas, Vytauto brolis (1432—1440). Bet ir jam buvo pripažinta valdžia tik „tuom tarpu“.

Po užmušimo Zygmanto tapo nusiųstas antras Jagailos sunus Kazimieras<sup>1)</sup>, jaunas, vos 13 metų karalaitis, kaipo vietininkas „Vyriausiojo Kunigaikščio“ t. y. lenkų karaliaus (1440—1492). Prie jo prasidėjo vaidai dėlei Podolijos ir Volinijos. Lenkai norėjo varu atimti nuo Lietuvos tas provincijas ir to reikalavo nuo karaliaus. Lietuviams jie tokiu budu išguldinėjo tą dalyką: „tnebuna skirtumo tarp Lietuvos ir Koronos, tebuna tik viena lenkų viešpatystė; Lietuva, Žemaitija ir Rusija tegul bus tokiomis-jau Lenkijos provincijomis, kaip ir provincijos Kriokavos, Sandomiro, Lvovo; tuomet dėlei Volinijos ir Podolijos nereikės mums vaidytis“ (p. 17).

Mirus Kazimierui, lietuviai, nesiklausę lenkų, apsirenka sau už didįjį Lietuvos kunigaikštį Aleksandrą, Kazimiero sunų (1492—1506).

Prie Zygmanto Augusto 1569 m. įvyksta Liublino unija. Bet ir ta unija neatnešė pagedaujamų vaisių nė politiškame gyvenime (nebuvo vienos bendros valdžios), nė kulturiškame (nebuvo vieno bendro tikėjimo): Lietuva turėjo atskirą savo valdžią, išdą ir kariumenę (p. 18).

Is tos trumpos peržvalgos mēs aiškiai matome, kad lenkai, suėidami su lietuviais į vienybę (uniją), norėjo apimti Lietuvos žemę *diplomatišku budu*, be kovos, be praliejimo kraujo, nustumti ją į eilę paprastos lenkų provincijos ir valdyti ją teip, kaip jiems buvo naudinga. *Lietuva norėjo valdytis pati, o lenkai tų tiesų nenorėjo jai pripažinti.*

Prie paprastų naminių nesusipratimų dėlei valdymo plačių Lietuvos žemių prisidėjo da naujos blogos sąlygos — išimaisymas lenkų į lietuvių politiką. Nuo pat pradžių prasidėjo tarp lietuvių ir lenkų nesusipratimai, barnys, vaidai, dagi naminės karės, kuriose tapo pralieta daug kraujo.

<sup>1)</sup> Žemaičiai norėjo turēt sau už didįjį Lietuvos kunigaikštį Mykolą, Zygmanto sunų. (Žr. „Zarys Dziejów Litewskich“. *Pojata*. 1901.)



Toks dalykų stovis nemažai silpnino Lietuvą. Kolaik buvo gyvs Vytautas, tolaik Lietuvos rubežiai buvo apginti, bet vėliaus Lietuvos rubežiai ėmė siaurintis.

Prie Kazimiero Jagailaičio didysis Maskvos kunigaikštis Ivan Vasiljevič 1478 apima Naugardą Didįjį, o vėliaus — Tverį ir Didžiuosius Lukus. Po apėmimo D. Naugardo lietuviai ėmėsi už ginklo, bet Lietuvoj nebuvo savo valdono, o jos d. kunigaikštis buvo podraug lenkų karaliū, gyveno tuo tarpu Lenkijoj, buvo užimtas jos reikalais ir ne tik nesirupino apie apgynimą Lietuvos rubežių, bet da atkalbinėjo lietuvius nuo kėlimo karės prieš Maskvą.<sup>1)</sup>

Prie Aleksandro Ivan Vasiljevič atima nuo Lietuvos Pskovą, Viazmą ir Riazanį su jų žemėmis. Vėliaus kiek Lietuva neteko Briansko, Naugardo-Sieversko, Perejaslavo ir didesnės dalies Uždnieprio žemių. Pyls, Algirdžio pastatytos, pavirto į griuvėsius ir apie jų atnaujinimą nieks nesirupino. Ant Lietuvos užpuldinėjo ne tik maskoliai, bet ir totoriai, kurie naikino kaimus ir miestus ir daugybę žmonių ėmė į baisią nelaisvę.<sup>1)</sup>

Prie Zygmanto II nustoja Lietuva Smolensko, prie Zygmanto Augusto — Polocko. Kuomet Lietuvos rubežiai siaurinasi ir plotas jos žemių mažinasi, Lenkija stengiasi išplatinti rubežius savo žemės: prie Kazimiero Jagailaičio ji užima Vakarinius Prusus, o prie Zygmanto II paima viršininkystę Rytinių Prusų. Nepasisekus atimti nuo Lietuvos provincijas Voliniją ir Podoliją, beviešpataujant Kazimierui Jagailaičiui, Lenkija gauna tas provincijas nuo lietuvių per Liublino uniją (1569); be to tame-pat laike gauna da Podlasiją ir Ukrainą su Rusija-Sieverska.

Galingoji Lietuva, besibičiuliaudama su Lenkija, nepraslinkus nė 200 metų, netenka  $\frac{2}{3}$  savo žemių, antgalo paveda savo dalį lenkams ir podraug išnyksta iš istorijos arenos.

Apie sumenkėjimą Lietuvos XV ir XVI a. štai kaip atsiliepia Helena Pojata („Zarys Dziejów Litewskich“): „ant nelaimės Lietuviai vis daugyn pradėjo nustoti dviejų savo senų tautiškų dorybių, kurios gelbėjo šalį, pavojų atsiradus: karžygiško uolumo (*wytrwałość*) ir nuolankumo (*postuszeństwo*) prieš savo valdonus. Nemokėjo dabar jie ginti savo šalį iki paskutinio lašo kraujo, kaip kitą-syk, nebudėjo pilyse su kantrybe ir uolumu teip, kaip tai buvo prie Algirdžio ir Vytauto. Ne visuomet klausė karaliaus, kada tas liepė eiti į karę su priešininkais“ . . . (p. 120).

Bet argi tai dyvai, kad teip turėjo atsitikti? Iš istorijos tautų gyvenimo yra žinomas faktas, kad viena iš svarbiausių sąlygų kulturiško tautos progreso, jos stiprumo, — tai yra tautos laisvė, laisvas išsiplėtojimas jos ypatybių, laisvas tautos veikimas. Kiekviens pripaaidimas, užmetimas svetimos valios, prievarta — tai pančiai, ką varžo tautos kuną, trukdo jos ugį, išsiplėtojimą jos fiziškų ir dvasiškų dovanų. Kaip darbas baudžiauninko skiriasi nuo darbo laisvo žmogaus, apdirbančio savo žemę, teip-jau ir veikimas tautos suspaustos skiriasi nuo veikimo tautos laisvos, kuri rupinasi *patį* (svetimiems nesikišant) apie savo reikalus.

<sup>1)</sup> Žr. „Zarys Dziejów Litewskich“. H. Pojata. 1901. p. 107.



Nuo pat susibičiuliavimo su Lenkija pasijuto Lietuva globoj svetimų žmonių, kurie vadino save Lietuvos apaštalais, mokiniojais, kurie niekino, mynė po kojų vis tai, kas lietuviams buvo brangu, kaip antai: tikėjimą, papročius, budą, ypatybes, kalbą, politiška surėdymą, žodžiu sakant visas lietuvių tiesas, visą lietuvių kultūrą. Ir tai vis darėsi po sparnu vyriausiosios sietiškos valdžios, po akių Lietuvos kunigaikščių.

Tas susivienijimas pastumė Lietuvą į naujas nepaprastas vėzes, pagimdė naujas kulturiškas ir politiškas sąlygas, prie kurių laisvas savystovas buvis ir veikimas tapo sugaišintas, sutrukdytas.

Pirm susivienijimo su lenkais lietuviui gynė tai, kas jiems buvo miela, o vėliaus jie turėjo ginti tai, kas buvo jiems svetima, nemielia.

Šioj gadynėj politiškos sąlygos persimainė, lenkai beveddami lietuvius progreso keliu ir pats laisvės nustojo ir tokia-jau dalis teko lietuviams. Bet, nežiurint ant to, daugumas lenkų da ir dabar malonėtų eiti pėdomis pirmųjų savo politikų ir diplomatų. Š—s.

## Iš Muravjovo gadynės.

Kornilovas, kuratorius Vilniaus mokslo apielinkės nuo 1864 iki 1868 m., didelis „obrusitelis“ ir šalininkas Muravjovo sistemos, surinko apščiai visokių urėdiškų ir privatiškų žinių, daugiausiai iš anos baisios Muravjovo gadynės ir tos žinios tapo nesenei apgarsintos<sup>1)</sup>. Tarp kitko J. Karnilov paduoda gana akyvas, plačiaus da neapgarsėjusias, žinias apie uždraudimą lietuviškos spaudos, apie vyskupo Valančausko darbus, apie bandymus įbrukti lietuviams pravoslaviją ir maskolystę etc.

Sutrumpinęs paduodu čion akyvesnesias iš tos knygos ištraukas.

Paimkim dalyką apie įvedimą maskoliškų litarų į lietuviškas knygas. Tai atsitiko anot Kornilovo tokiu budu:

„Vasario mėn. 1864 m. inspektorius kliasų Peterburgo Auditorinės mokyklos Juškevyčius, žemaitis,<sup>2)</sup> gimęs Kauno gub., patyręs, kad aš paskirtas kuratorium Vilniaus mokslo apielinkės, parodė man rankrašį savo rusiškai-žemaitiškos gramatikos, kurioj žemaitiški žodžiai buvo parašyti lotyniškėmis litaromis. Žinodamas, kad daugumas maskolių-mokintojų pradinių mokyklų nepažįsta tų litarų, aš prašiau Juškevyčiaus, ar negalėtų jisai pritaikint prie žemaitiškos kalbos maskoliškas litaras? Juškevyčius pripažino, kad toks užmanymas yra visai galimas ir naudingas maskoliams ir žemaičiams ir apsiėmė jį išpildyt. Už kelių dienų jisai atnešė man parodyt keletą rašytų laiškelių savo gramatikos su žemaitiškais žodžiais, parašytas maskoliškėmis litaromis; da jisai prašė manęs priimt jį ant tarnystos į Kauno guberniją, apsiimdamas sutaisyti ir atspaudinti savo maskoliškai-žemaitišką gramatiką ir pasiskaitymui knygą pradinėms mokykloms.

<sup>1)</sup> Русское Дѣло въ Сѣверо-Завпадномъ Краѣ. Матеріалы для исторіи Виленскаго Учебнаго округа, преимущественно въ Муравьевскую эпоху. И. Корниловъ. С. Петербургъ. 1901 in 8° XXVIII + 421 + VII.

<sup>2)</sup> Kornilovas ir kiti šios knygos autoriai nedaro skirtumo tarp žodžių: žemaitis ir lietuvis



Pribuęs ant tarnystos į Vilnių 1864 m., aš perstačiau M. N. Muravjovui Juškevyčiaus rankraščius; Muravjovas pagyrė užmanymą ir darbą Juškevyčiaus, bet nenorėjo priimt jį ant tarnystos į Kauno guberniją, kur tikras jojo brolis tarnavo kunigu ir žinomas buvo kaip katalikas - fanatikas. Muravjovui leidus, aš parašiau Juškevyčiui, kad atvažiuotų į Vilnių ir užsiimtų sutaisymu maskoliškai-žemaitiškos gramatikos ir pasiskaitymo knygos; bet Juškevyčius ant to nesutiko, ir tokiu būdu tasai dalykas neišsipildė.

Nekuriam laikui praėjus, Muravjovas gavo iš Varšavos laišką nuo N. A. Miliutino, kad lektorius Varšavos Viršiausios Iškalos<sup>1)</sup> Mikutskis apsiima sutaisyti ir spaudinti žemaitiškus lementorius ir knygas pradinėms mokykloms maskoliškoms litaromis. Susitaikius Muravjovui su Miliutinu, Mikutskis atvyko tam tikslui į Vilnių, kur buvo padaryta tam tikra komisija iš šių ypatų: 1. žemaitiškų knygų cenzoriaus, Protojerėjaus Petkevyčiaus, lietuvio iš gimimo, 2. Mikutskio, teipos-gi žemaičio, 3. mokinio vienos Kauno mokyklos, žemaičio Ivinskio, 4. vienintelio visam šiaur-vakariniame krašte maskoliaus, gerai mokančio žemaitišką kalbą, buvusio mokinio Krečinsko.<sup>2)</sup>

Pirma maskoliškai-žemaitiška knyga vardu „А б е ц е л е л ѣ т у в и ш к а й - р у с и ш к а“ buvo atspausta Vilniuje 1865 metuose, bene 6000 ekzemplorių. Iš jų 1000 ekzemplorių buvo palikta Vilniaus pradedamųjų mokyklų direkcijoj, 5000-gi ekzemplorių nusiųsta į Kauno direkciją. Už kokių 2 dienų aš gavau nuo mitropolitо Juozapo Siemaškos laišką kunigo Petkevyčiaus, kuriame šisai rodo, jog patalpintame anoj Abėcėlėj straipsnyje Mikutskio po vardu „Krikštijimas maskolių tautos prie Šventojo Vladimiro“ pasakyta, kad Vladimiras ir maskolių tauta priėmė „grekišką vierą“. Kadangi žodžiai „grekiška viera“ panašūs pagal ištaramą, į žodžius „griešna viera“, tai Petkevyčius išreiškia savo prisibijojimą, kad kunigai nepasinaudotų tokiu panašumu žodžių ir neimtų drumsti prastiems tamsiems žmonėms galvas. Jisai rodijo permaintyti žodžius „grekiška viera“ ant žodžių „krikščioniška viera“. Mikutskis apie tai patyręs baisiai persigando ir mislijo, kad jį į Sibirą nugabęs, bet jo dalykas tas laimingai pasibaigė. Iš prisakymo Muravjovo visuose 6000 ekzemplorių „Abėcėlės“ buvo išpauti tapai su nelemtu žodžiu „grekiškas“ ir įlipinti kiti naujai atspauti su žodžiais „krikščionišką tikėjimą“ (žinoma, su maskoliškoms litaromis) . . .

„Grįždamas prie dalyko apie spaudinimą žemaitiškų knygų maskoliškoms litaromis, raminėsiu da vieną labai svarbų dalyką: visos šios knygos (Русишкai-летувишкacиcь календорюcь антъ 1867 мету, Кантшкocь, Евангелюcь, Сенacь аукca Алторюcь, Трумшacь Катехизмacь, Букварcь — vis darbai Krečinskio K.) buvo peržiurėtos ir pagirtos žinomo kataliko-fanatiko žemaičių vyskupo Motiejaus Valančiausko, kurisai ant visų šitų knygų parašė savo daleidimą jas spaudinti ir savo pravardę žemaitiškai-maskoliškoms litaromis.“ (pp 253—256.)

<sup>1)</sup> Teip vadinosi tuomet Varšavos universitetas.

<sup>2)</sup> Krečinskas apie 1885 metus buvo prižiūrėtoju mokintinių Senapilės gimnazijoj, labai menkai mokėjo lietuviškai, nors ir išguldinėjo tulą laiką lietuvišką kalbą. K.



Toliaus ant pusl. 378 ir 379 atspaudintas prisakymas Vilniaus general-gubernatoriaus Fon-Kaufmano I apie visišką užgynimą lotyniškų litarų lietuviškose knygoose.

Iš to matyt, kad Muravjovas buvo tiktai *žodžiu* išakęs Vilniaus cenzūros komitetui neleist spaudinti lietuviškų ir latviškų knygų kitaip, kaip tik maskoliškais litaromis. Fon-Kaufmanas-gi šiuo prisakymu (duotu 6 d. rugsėjo 1865 m. po Nr. 96) išginė *ant visados* (?) iš lietuviškų knygų lotyniškas litaras.

Sitai da viena gana juokingas pasielgimas Kaufmano: apvažinėdamas Kauno guberniją 1865 m., jisai užkliuvo į kaimą Devaltavą (Девальтово), kur užėjo į mokyklą, ekzaminuodamas vaikus paklausė kunigo mokinančio tikėjimo dalykų, kokia kalba išguldomas tasai mokslas. Kunigas pasakė, kad jisai mokina maldas ir trumpai katakizmą lietuviškai, ir parodė seną lietuvišką knygele, pagal kurią jisai mokino; knygelė buvo lenkiškais litaromis spausta. General-gubernatorius ant tų pėdų *sudraskė* tą lietuvišką knygele ir paliepė lietuviškai mokint vaikus tik maldas, katakizmą-gi išguldinėt tik išmokus vaikams maskoliškai ir tai butinai maskoliškai (pusl. 290).

Užbaigdamas apie maskoliškai-lietuviškas knygas semiu iš tos pačios knygos šiek-tiek statistikos, kaip ėjosi lietuviškoms knygoms Vilniuje da prieš išginimą lotyniškų litarų.

Nuo 1854 iki 1865 m., t. y. per 11 metų Vilniuj buvo atspausa **171** lietuviška knyga, maskoliškų-gi per tą patį laiką tik 152, lenkiškų — 865; lietuviškos daugiausiai spaudinosi pas Zavadskį. (pp 386—387.) Tulas Kulinas, buvęs mokyklų inspektorius, paduoda skaičių mokytinių-lietuvių Kauno gub. 4 gimnazijose ir 1 progimnazijoj<sup>1)</sup> — išviso 1864 m. jose buvo mokytinių 820, ukiškos-gi luomos (lietuvių) — **267**; Vilniaus-gi gubernijos gimnazijose tuomet neradęs nė vieno lietuvio. (p. 54.) Iš to aišku, kad lietuviai tada gana sparčiai griebėsi prie mokslo ir prie knygų.

Apie vyskupą Valančauską minėtinos yra tos žinios, kurias suteikia popas Antanas Petkevycius (pp 345—357). Jisai buvo katalikų kunigu, paskiaus, priėmęs pravoslaviją, pastojo popu prie Vilniaus katedrinio soboro, nuo 1851 m. buvo cenzorium lietuviškų knygų, paskiaus prigulėjo prie komisijos sutaisymui lietuviškų knygų su maskoliškais litaromis. Jam, pasak nekuriu Kulino (p. 58), priguli vertimas į lietuvišką kalbą „*Istatymų Aleksandro II, patvirtintų 19 d. vasario mėn. 1861 m. apie valščionis išėjusius iš vargingo padėjimo*“, bet nekurie pripažįsta, kad tai yra darbas Ivinskio. Popas Petkevycius, kaipo persivertėlis, visuose savo darbuose pasirodo baisiu obrusiteliu ir pravoslavu.

Paklausykime dabar, ką jį rašo apie vysk. Valančauską, danėdamas apie jo „neištikimumą“.

„Gerai peržiūrėjęs visas dvasiškas ir maldines knygas ir rankraščius, pagirtus vyskupo Valančausko, neradau — sako jis — nė vienoj Ciecoriaus vardo“ . . .

<sup>1)</sup> Tuomet buvo gimnazijos Kaune, Šauliuos, Kedainiuose ir Panevėžyje; Telšiuose — progimnazija. Paskui maskoliai uždarė 2 gimnazijas ir progimnaziją; paliko gimnazijas tik Kaune ir Šauliuos. K.



1855 m. atsiųstame general-gubernatoriaus rankraštyje kunigo Skrodskio „*Trumps Katekizmas*“ popas Petkevyčius rado rašalu užlietus vyskupo Volončausko tokius dalykus, nuo kurių jam (cenzoriui) plaukai ant galvos pasišiaušę. Mat išguldyme *ketvirtjo* „Dešimties Dievo prisakymų“ kun. Skrodzkiis buvo parašęs šiteip: „Visi tie nusideda, kurie neklauso ir neguodoją Dievobaimingiausio ir Patvaldančio Viešpaties Ciecoriaus, Jojo prisakymus niekina, prieš Jį maištą kelia, Jį keikia, myrio Jam geidžia, ant Jojo purija, už Jį nesimeldžia, Jojo Valdžios neklausydami nepildo.“ Toliaus kun. Skrodzkiis buvo rašytą apie paklusnumą tarnų savo ponams, kad nusideda prieš tą prisakymą tie, „kurie savo ponų ir jų vietininkų neguodoja ir neklauso, juos skriaudžia, keikia, pikto jiems geidžia ir nesimeldžia už juos.“ Abejas šitas citatas užteptas vysk. Valančausko Petkevyčiui pasisekė, nors ir nelengvai, perskaityti. Popas Petkevyčius apie tokius „neblagonadiožnus“ darbus Valančausko tuojaus danėšęs augštesnejai valdžiai, bet kuo tai pasibaigė, jisai iki šiol (1866 m.) nežinąs.

Iš tolymesnio danėšimo popo Petkevyčiaus matome, kad vysk. Valančauskas, duodamas kunigams t. v. prorogatas, kuriose išskaityta esti sunkesni nusidėjimai, iš kokių patys kunigai negali per išpažintį išrišti žmonių, negu tik valandoj myrio, — buk išmetęs vyskupo Giedraičio paliepiimą: *Casu tamen machinationis quovismodo in vitam Suae Imperatoriae Majestatis* (atsitikime kokio-nors užmanymo nužudinti Jojo Ciesorišką didybę). Iš prisakymo vysk. Giedraičio tokiame atsitikime paprasti kunigai negalėjo išrišti iš tokio nusidėjimo. Anot Petkevyčiaus tikras kunigas net turėjo tiesą ir pareigą danėsti apie tai paslaptai policijai. „Bet dabartinis vyskupas Valančauskas, — skundžiasi tasai popas, — rodos, visai kitaip daro“ . . .

„Valdžia permainė lietuviškose knygosė lenkiškai-lotyniškas litaras ant geriaus tinkančių maskoliškų ir atspaudino jau nekurias knygas, kurios buvo pristatytos vysk. Valančauskui peržiūrėti. Šits-gi nekęsdamas maskoliškų litarų daro visokias priekalbes, išranda nebutas klaidas, kabinasi prie visokių menkniekių ir vilkina išsiplatinimą tų knygų. Iš šalies-gi duodasi girdėti, kad vysk. Valančauskas vadina įvedimą maskoliškų litarų į lietuviškas knygas vertimu į pravoslaviją“ . . .

„Beveik nuo pirmos dienos, užsėdęs ant sosto Žemaičių vyskupystės, Valančauskas kiek įmanydams rupinosis prilaikyti ir padanginti žemaitiškas knygas, kaip dvasiškas, teip ir svietiškas, kad sutvirtinti katalikystę ir tautystę šalies; patsai naujas knygas rašė, senas perspaudinėjo, gabesnius kunigus, galinčius rašyti knygas, pas save kvietė, patsai užduodamas temas, kokias knygas turi rašyti . . . Teipos-gi jisai visokias brostvas ir draugystes bei misijas darė.“

Ant pabaigos popas Petkevyčius, aprašęs žmonių susirinkimus per šventes pas Aušros Vartus Vilniuje, Kalvarijoj Vilniaus ir Žemaičių, Šidlavoje, nurodo valdžiai, kad tai yra didžiausi šaltiniai, kurie prilaiko katalikystę ir prieš valdžią einančią dvasią, ir rodija tas visas vietas nuo katalikų atimti, įtaisyti tenai cerkves, žmones aplinkinių iš tų vietų iškelti, apgyvendinti jas maskoliais-pravoslavais . . . tada, girdi, šalis tikrai nurims. Kunigus-gi sulgyinti su ukininkais, uždėti ant jų pagalvę, algas nuo jų atimti . . . Tada, girdi, bus aplaužyti ir kunigams ragai ir ne teip labai skverbsis lietuviai į kunigus . . . Bet



vysk. Valančiauskas jokiū būdu nadaleišęs išpildyti tokius užmanymus. Reikėšę jį mandagiū būdu prašalinti, parodijus jam, kaipo senam, silpnam, ligustam žmogui, persikelti ant apsigyvenimo į Pietinę Rusiją. Tuo-gi tarpū, pavesti valdymą vyskupystės garbingam seniui, atsidavusiam valdžiai, pralotui Kassakovskiui, bet tik ne vyskupui Beresnevčiui, idant da blogiaus neišeitų.

Tiek iš to danėsimo popo Petkevčiaus, rašyto spalį mėn. 1866 m. (Toliaus bus.)

### ~~~~~ Pasikalbėjimas. ~~~~~

XX amžius krikščioniškos eros išaušo! Iš Rymo suskambėjo balsas ir tapo sušaukta bažnyčion milijonai tikinčiųjų sutikti su maldomis ir su išpažinčia tą naują, tiek vilčių žmonijai nešančią aušrą.

Visur Lietuvoje netilpo Dievo namuose š-to Tėvo balso paklausiusi minia. Kelias dienas ir paskutinę naktį prieš Naujus Metus<sup>1)</sup> visose mūsų bažnyčiose žmonių apseistos spaviednyčios traškėjo, silpnesniejie kunigai nuo klausymo išpažinties lyg apalpimo prisivarė.

Visos luomos grudosi čia, kaip vienas žmogus, pasimelsti tokioje svarbioje valandoje, priėti prie išpažinties, kad galėtų įgyti tai dienai suteiktus Rymo atlaidus.

Žiurint į margą minią, karštose maldose paskendusią, nerami mintis pasikelia: kodėl tik atlikimas bažnyčios formų mus vienija?! Kodėl ta vienybė žusta tuoj už bažnyčios slenksčio?! Kodėl puikus ir šventi Kristaus žodžiai, per tiek amžių skelbiami, nepasiekia žmonių širdžių?! . . . Ar užtai, kad, pereidami per šaltas lupas juos skelbiančiųjų, atvėsta, nustoja galės?! . . .

Ne mane pirmą kankina panašūs klausimai, o atsakymo kur jieškoti? Jug ore jo nesurasi? . . .

Kreipkimės prie gyvo šaltinio, prie yvairių apsireiškimų mūsų tautos gyvenimo.

Naujų Metų vakare sename aristokratiškame rumė susirinko burelis mūsų ponų draug su vietiniu klebonu, kuriam visi ponai su didele paguodone ranką bučiavo.

Snekučiuodami prisimina visi nakties bendrai praleistas valandas bažnyčioje. Dalijasi ramiais įspūdžiais, kuriuos suteikia kiekvienam malda ir atitraukimas minčių nuo mažų rūpesčių-rūpestėlių. Paskui, sumušdami vyno stiklus, linki vieni kitiems laimės, sveikatos, Dievo palaiminimo . . .

Vienas iš ponų atsidusęs ir skęsdamas mintyse, tarytum jose jieškodamas atsakym ant savo pakelto klausimo, pratarė:

— Diev-žin, ką tie nauji metai ir tas naujas amžius mums atnes?

Kitas atrémė rimtai:

— Viskas būtų gerai, kad ne litvomanai! Užtrauks jie tikrai nelaimę ant mūsų galvų! . . . Maišo, žmones kelia, valdžią aržina . . . Ir kas jiems iš to? — Visi pliki! . . . Patupės kalėjime truputį — ką nuo jo valdžia beįsgaus daugiau?! . . . O visa bausmė puls ant mūsų galvų! Mums reiks už viską atsakyti! . . .

<sup>1)</sup> Kalbama apie pereinus 1901 Naujus Metus.



Ir vieną sykį palytėję tą klausimą, ilgai vakaravo, apsakindami vienas kitam visokias litvomanų „šunystes“. Ponai buvo sveiki, ramūs, sotūs; nė vienas iš jų dar neteko matyti tokios „žvėries“ - litvomano, kurs užsimanė suardyti šios dienos tvarką, kurs eina prieš ponus, kunigus ir žandarus, ir iš muziko - „gyvulio“ nori padaryt visiems tiems ponams lygų žmogų.

Sočiai prisisiekėję, kiti ir vinto prisilošę, skirstėsi ponai gultų minkštuose pataluose.

Tą-pat naktį Liepojaus, Mintaujos ir Gazenpoto kalėjimuose ant kietų ir siaurų lovų blaškėsi neramiai keliolika Lietuvos jaunikačių, kiti dar nesuaugę vaikai, skriedami mintyse prie tų savo brolių, kuriuos jie teip numylėjo, kad ir dabar, nors užverti kalėjimo sienose, nors badu marinami, visokiais tardymais kankinami, nedejuoja ir nesibijo jokios hausmės, o tik mano ir mano, kaip sumažinti vargus savo brolių . . .

Mėnulis . . . išblyškęs mėnulis pylė savo sidabrinus spindulius teip-pat ant puikaus ponų rumo, kaip ir ant pilkuojančios kalėjimo sienos . . . O Dievo meilė, ta Dievo meilė, žadėta visiems naujame įstatyme, kur - gi ji gausiau skleidėsi? Ar ant ponų ir klebono, kuri piktinasi iš litvomano darbų ir dreba už savo turtus . . . ar ant tų varguolių, nuo visos pasaulės kalėjimo sienomis atskirtų?! . . .

Vėl griedras paveikslėlis. Šventadienis. Bažnyčios vargonai užia. Žmonės karštai meldžiasi. Netilpdami bažnyčioj, klupo ant šventoriaus. Burelis bajorų, vengdamas troškaus bažnyčios oro, stovi susiglaudęs netoli zakristijos durių, nors ir viduj bažnyčios laukia jų plačios kedės netoli altoriaus, kitos da-gi už pačių gročių . . .

Mišnis baigiasi. Dury zakristijos prasiveria. Išeina nuo ilgų maldų pavargęs klebonas, braukdamas nuo kaktos prakaitą. Nors skubinasi ilsėtis, bet eidamas pro šalį bajorų sveikina savo aveles meiliai, širdingai, kaip tikras, apie gerą savo avinyčios rupinantis, piemuo.

Vienas iš bajorų, ką-tik spėjęs pasisveikinti, praneša:

— Ar girdėjai, geradėjau, kad žandarai suėmė studentą M., mums visiems pažįstamą?

— Ne . . . Ar gali buti?! Ar-gi tikra žinia? — klausia nuo pradžios nusistebėjęs klebonas.

— Tikriausia! . . . Pats mačiau su jo tėvu . . .

— Nėra ką tokių gailėtis — prasijuokė, mostelėjęs su ranka, klebonas. — Ko jieškojo, tą ir rado! . . . Ar matė ji kas kuomet bažnyčioje? — Tik švilpė kaip vėjas! . . . Tai jam ant kunigų plusti . . . knygutes žmonėms dalinti! . . . — baigdamas tarti paskutinius žodžius, pakėlė klebonas kepurę, tuo paženklindamas savo atsisveikinimą su bureliu ir, tarytum sustiprintas, atgaivintas tos žinios, linksmi bėgo klebonijon prie skanaus pusrytėlio. Bajorų burelis tai veido išreiškimu, tai žemu nusilenkimu stengiasi išreikšti pritarimą tikrai katalikiškoms pažiūroms savo dvasiško vadovo, ir jam nuėjus vėl įsigilino į maldas.

Ta-pat saulė, kuri teip gėdijosi savo šviesą ant bažnyčios, bajorų ir klebono, žiūrėjo toje pat valandėje ir į išblyškusius veidus kankintinių Liepojaus, Mintaujos ir Gazenpoto kalinių. Nuvargimas





ir nervu apsilpimas aiškiai buvo papiestas jų idubusiose akyse, bet ir šendien jų širdyse nebuvo jokios neapykantos. Tik geidė, tik troško šviesos ir teisybės savo tėvynei, užmiršdami savo ypatingą laimę.

O Dievo meilė, ta Dievo meilė, skelbiama taip balsiai bažnyčiose, o tuoj už jos durų kojomis minama . . . kur ji daugiau keroja? Ar klebono širdyje, kuri džiangėsi iš artymo nelaimės, ar tų nelaimingų jaunikačių, dar vaikų beveik, kurie, pats save aukaudami, tarnavo tėvynei?! — — — — —

## Prie idealo.

(Pabaiga.)

### Toks jau budas.

Jau daug, daug kartų tekėjo ir sėdo saulė . . . Daug kartų gervės skrido pietų šalin ir vėl pas mus grįžo . . .

Iš jaunų berniukų suaugo tvirti, kaip ąžuolai, vyrai, baigė mokslus. Daugelis iš jų neišturėjo sostapilės oro ir dvasios, ir nuo pirmojo nevienas išblyškėlis, kosėdamas, pakliuvo po žemėmis, nuo antrosios, kas iš prievartos, kas, buk-tai norėdamas materijališkas saviškių spēkas pagerint, prisiglaudė po plačiosios *matuškos*-Gudijos sparnais. Atlikusieji šniukštinėjo, norėdami surasti kur šiltesnį kampą Lietuvoj, o atradusieji dairėsi, kas padės vargus vargti . . .

Povyilas nebesidairė: jis jau tiesiai žiurėjo į ją, nes jau susirado . . . Žiurėjo, grožėjosi. O ar tu nesigrožėtum? . . .

Vardadienis buvo, ar sukaktuves, — gana to, kad svečių pilna sėdėjo aplink stalą.

Ir ką? kaip visuomet svečiai: gėrė, valgė, šnekėjo. Vienam gale stalo ypač buvo linksma . . . Juokams čia ir šnekoms nebuvo galo: — matyt, čia senesniųjų truko.

Skaisti juodbruvėlė, tautos rubais apsitaisiusi, visą laiką šaipėsi, prunkstė, seilėjosi. Ko ji neprikalbėjo?! . . . Smagus vyriukai, susėdę iš abiejų pusių, žiuri akis ištempę. Jiems tinka. Ji pasergėjusi, kokį gerą įspudį daro jos linksmumas, nėvieno nenuskriaudžia: ką prakalbina, ką prajuokina; kurs arčiau sėdi, tą ir pešteri. Štai pasisėmė cukraus saują ir sumetė visą netol sėdinčio vaikino stiklinėn. Vėl paėmė cukraus šmotelį, padažė, padažė garsvyčiose ir kiša stačiai burnon kitam.

Vaikinai užkaito: nežino, ar tai apjuokimas, ar tai širdies gerumas; nesumano, ar pykti, ar džiangtis, atkreipę ant savęs atidą linksmosios.

— Iš mano rankelių turi but tamstai saldu, — drąsina ji — aš ir tris tokius įveikčiau.

Įsimylėjęlis žiuri, akių neatitraukia.

— O ką? norėtum gal labai, kad ji tave cukrum ar garsvyčiomis pavaišintų? — šnabžda jam ausin draugas.

— Bet žiurėk, kokia ji skaisti, gyva . . . kokia energiška! . . . Jos brolis jau tris mėnesiai kaip kalėjime sėdi, o ji tokia linksmutė, nėkiek nenusiminusi!



- Povyulai! tai tu ją už tai gerbi?... tinka ji tau labai?  
 — Aš ją vesiu. Ar nežinojai? Už mėnesio vestuvės.  
 — Ją?!... Povyulai, kas tau yr? O Jultytė?...  
 — Neteip balsiai; eikš kitan kambarin, aš tau vienam paaiškįsiau... — Neminėk man Jultytės: man jos gaila...  
 — Kodėl?... Kas su ja pasidarė?... Gal ji tokia-pat veidmainė, kaip daugelis jų: nudavinėjo, o dabar išlindo yla iš maišo?...  
 — Ne!... Ji dora, ji begalo dora.  
 — Kokia-gi ji kaip tautietė?  
 — Kiek ji darbuojasi tėvynei, gal nėvienu tiek nepakeltų...  
 Bet... kas man iš to?... Tu pats gerai supranti, ar mums, vyrams, tokios žmonos vesti... Išblyškusi, pavargusi, pasenusi...  
 — Bet ta tavoji, su cukrum ir garsvyčiomis, visiškai kvaila išrodo. Visai tuščia, neišsiplėtojusi!...  
 — Neišsiplėtojusi — tai tiesa... o ar tai bėda? Perskaitys vieną knygą, kitą ir išsiplėtos. Sakėsi Franklino gyvenimą perskaičiusi, Boklį jau pradėjo skaityt, tai dar Bebelį duosiu.  
 — Tai jai galvon Bebelių ir Boklių, kaip pieno puodynėn, prikošes, tikies padaryti sau tikrą draugę — moterį?...  
 — Kodėl ne?... Jung ji sveika, jauna, skaišti...  
 — Aa!... supratau dabar tave, Povyulai!... Mėsą ant turgaus perkant, būtinai reikalaujame, kad būtų jauno gyvulio, ir sveiko, ir gražaus. Kaip-gi žemai nupuolė tavo idealas!... Tai dabartiniam tau — gydytojui tinkama šviežina?!:...  
 — Aš kritikuojuos patsai save. Bet... ką padarysi?... Kur surasi tokį jau ideališką būdą?

\* \* \*

### Dirbsiu, apie savo laimę nesvajodama....

- Tegul bus pagarbintas!...  
 — Ant amžių, Joniene! Iškur keliaujį?  
 — Tai, panyte brangiausioji aš vis pas panytę su prašymais...  
 Net man gėda... Jau nebeišdrįsusi bučiau teip dažnai landžiot su savo skundomis, tik kaimynės sako: „eik, eik: panelė tokia gera, nieko prašančio neatstumia“...  
 — Kas-gi yra, Jonien? pasakyk, ar vėl kokia nelaimė aplankė?  
 — Nelaimė, ar ne nelaimė, panelyt, nežinau, kaip ir besakyt.  
 Vis mums su tuo vaiku toks rupestis, toks susikrimitimas!... Įsimušė sau galvon: mokytis ir mokytis... „Bobutyte, tėveliukai“, — prašo: leiskit tik mane mokytis! Aš kunigu busiu, aš jums viską atsimo-kėsiu.“ — Kai turėjom pernai šiek-tiek skatiko, buvom nuvezę Šiauliuosna. Vieną kliasą išėjo; sako, mokytojai labai gyrę... Bet ką padarysi!... šįmet nebegalime. Užvakar buvo mano duktė atvažia-vusi; ji sako — nesirupink motut; kad negali, neleisk. Kalbėjomės, galvojome, — niekur liekamo skatiko nesugriebsi. Javai neužderėjo, parduot ne turim ko. O kad ką ir parduosi, tai šeimynai reikia algos mokėt, — negalim, sakom, ką padarysi?...  
 Naktį girdžiu, Kaziukas blaškosi, blaškosi: nemiega. Klausiu: kas tau yr, ko neužmiegi? — Nieko — sako: teip... negera... — Gal sergi? — klausiu. — Ne, sveikas esu...



Ir ką, panelyte, su juo padarysi?... Ant rytojaus žiuriu: — akys užtinusios nuo verksmo... Kad panytė matytum: vieni kauleliai ir skura beliko!...

— Neverk, Jonien, džiangkis, kad tokį turi sunaitį... O su pinigais... nerinks devynios. Dabar aš neturiu daugiau, tik trisdešimt rublių. Imk... gal toliau, daugiau galėsiu duot... Vežkit berniuką gimnazijon...

— Panyte brangiausioji!.. ačiu, ačiu!... Šimteriopai Dievas panytei tegul užmoka, kad ašaras varguolių nušluostai... ačiu!...

Tuom-tarpu įbėgo sesuo su laišku.

— O mat!... ar ne manaip išėjo?... ar nesakėm męs su tėvu, kad teip bus!...

— Kas teip?...

*Jonienė.* Tai jau sudie, panyte brangiausioji; nekludysiu panytėms šnekėt. Dėkui, dėkui... Kada aš atsilygint galėsiu?...

— Sudie, Jonienė!... Kai reiks, atiek... nesidrovėk.

— Žiurėk, ką man draugė rašo! — Povyilas vedė, šventadieni buvo jungtuvės.<sup>1)</sup>

— Povyilas?!...

— Teip, teip... tasai, dėl kurio tu visų žmonių išsižadėjai... kuriam norėdama įsiteikt, vaikus mokei, knygas dalijai, rašei... ir tt. Sakėm, kad vienam nēr ko visiškai pasišvęst — pames!... Teip ir išėjo. Nors kartą visus savo kvailumus iš galvos išsikratysi!...

— Neskriausk sesiul, manęs!... Sakai: įsiteikt norėjau!... Ne!... To niekad nebuvo!... Ne dėlto dirbau, kad užmokesnį gaudčiau... Ir darbo savo nemesiu niekad!...

— O vis-gi jo gaili?... žiurėk, kaip išbalai... rankos tau dreba...

— O ką tu veiktum, kad tave šuo pagedęs įkštų?!.....

— Aš? — Nesiduotčiau teip vienam už nosies vadžioti!... Ne tas, — kitą išsirikčiau...

— O mano meilė, tai ne meilė drugio prie žolyno, kurs perdien jų dvidešimts aplanko... Pamylėjau vieną, bet... savo jausmais pasistengsiu niekam neįkyrėt. Jeigu jis gali gyvent be manęs, galiu ir aš žengt prie gyvenimo idealo!...  
V-tė.



## Korespondencijos.

Iš Šventėnų apygardos (Viln. gub.). Žmonių apšvietimas čia yra augštesnis, negu tokio prie dabartinių sąlygų galima tikėtis: *beveik visi moka skaityti*, žinoma, tik lietuviškai, nors šits skaitymas neina toliaus maldaknygių. Keletas ypatų išsirašinėja „Gazeta Swiąteczna“, arba „Zorze“. *Mokančių rašyti visai nedaug*, už tai atsiranda daug tokių, ką rašo spaudos raidėmis.<sup>2)</sup>

Liaudinės mokyklos, užkrėstos biauria sumaskolinimo dvasia, niekam nėra vertos, bet žmonės visgi sako, „pramoksta rusiškai

<sup>1)</sup> Vinčius, šliubus.

<sup>2)</sup> Ar ne galima butų tokį laišką pamatyt? Red.



rašyti,“ bet užmiršta nabagai, juog jų vaikai pameta dažnai savo kalbą, savo tautystę.

Iš augštesnių mokyklų galima paminėti 4-į kliasų Šventėnų mokyklą ir t. v. „popų mokyklą“ (cerkvinę) prie Šventėnų stoties.

Iš pradžių žmonės nenorėjo leisti vaikų į Šventėnų cerkvinę mokyklą, nes tikėjimo dalykus ten išguldinėjo popas; bet vėliaus buvo prižadėta, kad vaikų katalikų popas nemokis, ir žmonės drąsiai pradėjo leisti vaikus į cerkvinę mokyklą ir dabar juos *mokina popas katekizmų ir bažnytinių giedojimų* drauge su pravoslavų vaikais.

Čion yra apgarsinta apie kaimo mokintojus nauja tiesa,<sup>1)</sup> pagal kurią ukininkai gali pasisamdyti sau vaikų mokinioją - pravoslavą. Žmonės nenor šia valdžios geradėjyste naudotis, juo kad mokiniojams paliepta mokinti vaikus tiktai maskoliškai, o ne lietuviškai.

Jeigu būtų laikraštis žmonėms pasiskaityt, tai rastų didžiai daug (? Red.) skaitytojų, nes tokio skaitymo žmonės trokšta. Tiesa, dabar jie mėgsta vien dvasiško turinio skaitymus ir galima sakyti, juog šiandien visas dvasiškas žmonių judėjimas koncentruojasi vien tikėjimo klausimuose: visokios brolystos, juostos ir juostelės, yvairūs paveikslėliai su atlaidais ir be atlaidų užima daugiausiai žmonių protą.

Tautystės jausmai apsireiskia guodojime savo kalbos ir gynime savo bažnyčios. Ta meilė prie savo kalbos priveda neretai žmones tiesog prie peštynių, ką galima buvo regėti, paveizdan, Kaltinėnuose, kame lietuviai nenorėjo lenkams duoti bažnyčioj giedoti. „Keliaukit jįs sau Varšavon, — sakė jie — o čion mūsų žemė!“ Tas neapken-timas lenkiškos kalbos da aiškiaus apsireiskė, kuomet kunigas laike jubilėjinių meldimų pasiulė žmonėms lenkiškas knygeles. „Kad būtų lietuviškos, — atsiliėpė žmonės — tai mės paimtume, o lenkiškų ne-norime.“ Ir meldėsi be knygelėjų.

Savo tautystę kiti permanė budami kur svetur, nes štai vienas gerai maskoliškai mokantis, rugoja sekančiu budu ant padėjimo lietuviškos kalbos tėvynėje: „Petaburge kiekvienoj bažnyčioj lietuviškus pamokslus išgirsi ir visur lietuviškų kunigų rasi, tai kodėl čion ne-valia mums reikalauti, ko mums reikia?“

Ekonomiškas žmonių padėjimas gana silpnas. Ukininkai turintieje vieną žemės valaką (kolioniją) skaitosi už labai turtingus, gyve-nantis ant pusės valako nesiskaito da biednu, daugumas-gi tevaldo vos po  $\frac{1}{3}$  arba  $\frac{1}{4}$  dalį valako. Žemė visur išdalinta į siaurus rėžius, todėl sunku įvesti kokius nors pagerinimus uktverystėj; tik turtinges-nieje ukininkai pradeda sėti dobilus ir įveda kur-ne-kur dauglaukinę gaspadorystę. Daugumas-gi išdirba žemę teip, kaip jų seneliai.

Kadan-gi žemės stokuoja, o ant vietos jokių uždarbių nėra, tai žmonės, daugiausiai vyrai, išvažinėja svetur ant uždarbių. Daugiausiai keliauja į Petrapilę. Iš Dangelišchio ir Tverecių parapijų yra išėjusių į Petrapilę apie 800 žmonių,<sup>2)</sup> kurie daugiausiai tur užsiėmimą Puti-lovo pabrinkoj.

Paskui eina į Rygą, kame darbuojasi daugiausia ant porcelenos pabrinkos Kurniecovo, į Liepoją, kame darbuojasi prie statymo ovingės

<sup>1)</sup> Ar ne galima būtų tokį apgarsinimą pamatyt? Red.

<sup>2)</sup> Šaltinis? Kokiam laike tiek išėjo? Red.



(porto). Daugelis išsikrausto iš tėvynės ant visados, bet kiti važiuoja tik ant vasaros; tokie važiuoja dažniausiai į gilumą Maskolijos prie statymo geležinkelio, kame užsiima žemės kasimu; prie statymo Sibėrijos kelio daugelis buvo ir iš mūsų pusės. Išėina daugiausiai jaunuoliai, drąsesniejie ir vikresniejie. Amerikan sulyginant mažai kas tekeliauna.

Dėlei teip plataus išsikraustymo, Lietuvoj vasarą darbininkų-bernaičių pasilieka mažai ir anie laike darbymetės jema po 1 rub. ant dienos prie samdytojo užlaikymo. Žmonės sukrapštinėja svetur siektiek pinigų ir užsimoka savo mokesčius: per paskutinius trejus metus, neveizint ant blogų metų, priderančioji valdžiai skola nepasididino.

Įtekmė išėivystės ant žmonių buna yvairi: ant vienų gera, ant kitų bloga. Daugiausia kenčia čion lietuviška kalba, į kurią lieka įtraukta daugybė rusicizmų, kuriuos vartoja tuli net su pamėgimu, kaip antai: *postojannie, žalovanija, polučiju, tu dolžnas* ir tt. Daugelis pripranta prie maskoliškų raidžių ir rašinėja laiškus lietuviškiai tomis raidėmis.

Siek-tiek didesnių pabriku visai nėra; iš mažesnių paminėsime dvi degtinycias (destilernes), vieną bravarų alaus, tarputyno dirbtuvę Lentupiuose ir vėžių krautuvę prie Šventėnų stoties, iškur tai gabena juos į užrubežį; antgalo mažą dirbtuvėlę Cypkino kapsulių iš želatinos. Tuom ir apsirubežiuoja viso šio krašto pramonė. Statant siaurkelį nuo Šventėnų į Panėvežį, prie stoties Šventėnų buvo gana didelė mekaniška dirbtuvė, kame dirbo apie 300 darbininkų; dabar-gi ten tedirba vos tik apie 30 žmonių.

Prėkystė ir amatai veik vienų žydų rankose; terp jų rasi pirkėjus miškų, vaisių, javų, žąsų ir teip krautuvninkų. Vos tik keletas katalikiškų krautuvių tėra miesteliuose ir tos pačios gana menkos. Iš amatninkų galima rasti keletą dailydžių, mažiaus jau kalvių, siuvėjų kurpių ir drapanų.

Skolinančiai-taupinomų yždų čion nėra, o jos būtų didžiai reikalingos; prisiėjus reikalui žmonės skolinasi iš privatiškų rankų ir moka po 18% palukanų, o kartais daugiau.

Priminus apie reikalingumą tokių yždų, negaliu nepasakyti, juog lygiu būdu reikalingos būtų čion suteikimui žinių kantoros, kame žmonės galėtų patirti, kur ir kame darbininkas reikalingas. Dabar-gi, nėsant tokioms kantoroms, žmonės iškelianja teip sau akių plotu ir, nesuradę svetur darbo, grįžta namon be pinigų. Teip atsitiko su keleta šeiminių, iškeliausių į Sibėriją. Per paskutinius trejus metus iš Dangeliskio vien valščiaus iškeliaavę ten buvo 300 šeimynų; daugelis turėjo sugrįžti, žemės ten negavę. Namon sugrįžę, čion nieko neberado, apart amžinos biednystės.

B-e.

Iš Odesos rašo<sup>1)</sup> į Peterburgą: „G. T.! Ačiu Tamistai už programas. Tarp vietinių lietuvių jos padarė gana gilų įspudį: mažai kas žinojo, kad kur-ten yra lietuviški spektakliai. Lašai akmenis skaldo — nors-kiek ir tas prisidėjo prie sužadavimo čiabuvių. Per Visus Š. atsilankė čion vyskupas, apturėjo nuo lietuvių prašymą<sup>2)</sup>,

<sup>1)</sup> laiškas rašytas 8. XII. 01.

<sup>2)</sup> pasirašiusių — 189. Išviso Odessoj yra apie 3000 lietuvių.



kad būtų paskirtas čia lietuvis kunigas. Prižadėjo išpildyt. Galima tikėtis gerų pasekmių, juo kad vietinis klebonas (vokietys) yra tam dalykui prielankus. Dabar ruošiamės apie draugystę. Ypatų geidžiančių pristot pusėtinai. Rengiamės priimt įstatus Peterburgo savitarpinės pag. dr. su mažom atmainom ir papildymais — prašau pridoti koplačiausias žinias ir rodas, kaip elgtis . . . . Šį metą įstatus atsiųsiu jums kritikuot“ . . . .

D—la.

**Peterburgas.** 23 rugsėji p. m. buvo Petrapilėje dramatiškas vakaras „Lietuvių Savitarpinės pagalbos draugystės“. Lošė komedijėlę „Žilė galvon — velnias uodegon“. Toliaus buvo deklamacijos. Labai patiko žmonėms, deklamacija: „Mauša ir Ieke“ ir „Judkė Mendelis felčėris“, kuriuos puikiai išpildė p. Zauka. Be to gerą įspūdį padarė deklamacija „Anykščių šilelio“. Pati-gi komedija, nors menko turinio, vienok paliko išpildytą pusėtinai. Žmonių buvo daug. Visi liko užganėdinti.

Vienas daiktas yra neperlabai gerai — bilietai brangūs. Nekurie iš Lietuvių davė užmanymą nupiginti bilietus iki pusrublio, bet daugumas „aristokratų“ atmetė tą užmanymą, motyvuodami jį tuom, kad padarius tokius pigius (!) bilietus, susieisė visi „praščiokai“ ir . . . ir gėda busianti jiems, t. y. aristokratams.

Vonseeckio Tarnas.

**Peterburgas.** 4 d. lapkričio lietuvių labdarischoji draugystė su pagalba studentų sutaisė koncertą ant liet. studentų naudos. Bilietai buvo brangūs — nuo 1 r. 20 k. iki 7 r. 70 k. Lenkų, gudų ir kt. susirinko gana daug, bet lietuvių — mažai. Mat studentų pirmutinis siekis — surinkt pinigų. Teisybė ir surinko apie 500—600 rub. Choras dalyvavęs per koncertą ir-gi buvo susidedęs pusiau iš lietuvių ir lenkų. Vis tankiaus girdisi nuomonė „kad mes, lietuviai, dabar da be lenkų negalime apsieit“. Bet kam-gi mums šiandien stengtis susilygint su lenkais? Kam į vietą 500 lietuvių, jieskot 100 lenkų aristokratų. Ak studentai būtų galėję išnešiot bilietus ir lietuviams, tik, žinoma, pigesnius; būtų buvę daugiau darbo, bet daugiau ir naudos! Ir pinigų būtų buvę tiek-pat surinkta, ir lietuviai da kartą būtų pažadinti, sujudinti ir apturėję dorišką naudą, žinoma, tik nuo lietuviško koncerto.

Rag.

— Peterburgo draugystės skundžiasi ant savo vientaučių, kad jie nenorį lankyti lietuviškų spektaklių; dėlto lai bus leista ir vientaučiams pasiskusti ant p. p. „sutaisytojų spektaklių“.

Jeigu draugystės į vietą 2 ar 3 su viršum šimtų rub., kaip kad pirmiaus uždirdavo, dabar uždirda vos 30—50 rub., kaip parodė pereito rudens spektakliai, tai išpuola joms kaltyti greičiaus save, ne kaip vientaučius ir publiką. Pirmiausia reikia užtėmyt, kad draugystės kelia vis augstyn ir augstyn prekę bilietų. Seniaus galima buvo gauti bil. už 50 k. visai lengvai, o dabar ir už rublį labai sunku gauti. O vėl, ar-gi draugystės gali manyt, kad mus visai neapeina tas dalykas, kaip surinkti pinigai tampa suvartojami? Jeigu į vietą 400—500 rub. sutaisytojai spektaklių išleistų bent 200—300, tai galėtų ir prekę bilietų sumažint ir deficito neturėt, o skaitlius susirenkančių svečių žymiai pasididintų. Pagaliaus, ką-gi jau teip akyvo ant tų spektaklių mums parodo? Ar galima pavadinti akyva komediją „Dėdė atvažiavo“, kurią per vienus metus jau keturis kartus statė, arba komed. „Žilė galvon, velnias vuodegon!“ Penki Balsai.



— 27 gruodžio 1901 m. *Peterburgo Lietuvių Labdaringa Draugystė* kėlė lietuvišką vakarą su perstatymu komedijos „Ant keršto“. Žmonių susirinko visiškai mažai. Bus deficitas apie 50 rub.

Lietuviškai kalbant tarp žmonių nebuvo girdėt. Labdariai pirmą vakarą apsiėjo be lenkiško dirigavimo; teipgi pirmą kartą girdėjau ant labdarių vakaro lietuviškas deklamacijas. Matyt labdariai pradeda dirbti kitoj dvasioj, bet to žmonės, matyt, nežinojo ir labai mažai jų susirinko ant vakaro. Dieve padėk labdariam, gal ir jų vakarus ims žmonės lankyti, kaip lanko ligšiol vakarus susisėliamosios draugystės.

— 30 gruodžio 1901 m. St. Peterburgo *Lietuvių Sušėliamoji Draugystė* kėlė lietuvišką vakarą su perstatymu komedijos viename akte „Geriaus vėliaus, negu niekad“ (pagal lenkišką sutaisė K. Buga ir M. Pallionis) ir skaitymu deklamacijų. Žmonių susirinko labai daug. Kalbėjo mažne visi lietuviškai; retai, retai kur išgirdavai kalbant lenkiškai ir gudiškai.

*Nauja Spėka.*

**Londonas.** Nr. 8-am „Varpo“ 1901 m. savo korespondencijoj „iš Londono“ aš pranešiau apie tai, koku budu anglai išvijo nekuriuos mūsų tautiečius iš Transvaliaus republikos ir kaip juosius pargabeno į Angliją.

Kadangi tuosyk, kada apie tai rašiau, Komisija („*South African Compensation Commission*“) dar savo tyrinėjimų apie „priežastis išvijimo svetimtaučių“ iš Pietinės Afrikos nebuvo užbaigusi, tai sunku buvo numanyti, kuo tas tyrinėjimas galėtų užsibaigti. Pirm dviejų mėnesių komisija savo tyrinėjimus užbaigė, bet atliko savo uždutį diplomatišku budu: išmokėjo ne reikalavusiems atlyginimo už skriaudas, bet jųjų reprezentantams, ir tai — tik 10% tos sumos, kuri buvo pasiulyta reprezentantų nuo pusės nukentėjusiųjų. — Maskolijos valdiniam, kurių skaitlius buvo 28, nuspręsta išmokėti 4100 svarų sterlingų, reikalavo-gi apie 10 000 sv. Maskolijos reprezentantu buvo tulas Goldberg žydas, bičiulis maskoliškojo konsulo barono Ungarn-Sternberg'o. Bet kada komisija savo reikalą atliko ir tam tikriems viešpatysčių reprezentantams persiuntė pinigų padalinimui tarp nukentėjusiųjų, tai išnaurojo įvyko sunkenybės. Kitos viešpatystės, nors darė savo valdiniam sunkenybes, bet vis-gi kas kam prigulėjo jau seniai išmokėjo, vienok iš Maskolijos rankų dar nė viens nė peno negavo.<sup>1)</sup>

Mūsų tautiečiai kreipėsi iš sykio prie savo reprezentanto Goldberg'o, bet tas teisinosi, juog jis apie pinigus nieko nežinąs ir siuntė savo klientus pas konsulą. Tas-gi iš savo pusės vėl teisinosi, nieko nežinąs ir, melavo, juog pinigai esą persiūsti į Petrapilę į Ministeriją Užrubežinių Dalykų, kuri duosenti savo nusprendimą apie tai, kiek kam turėšes atmokėti.

Nėra dyvo, kad mus tautiečiai, tai išgirde, labai nusiminė, nes nė viens iš nukentėjusiųjų, kurie čia apsistojo, neturi pašparto . . . .

— 13 d. sausio maskoliškasis konsulas Londone Ungarn-Sternberg atlygino nukentėjusiems per netikėtą išvijimą iš Pietinės Afrikos lietuviams jųjų skriaudas. Vieni gavo po 150 sv. sterl., kiti-gi po mažiau. Tik viens p. J. Markevyčia nieko dar negavo, bet yra viltis, kad ir tam šiek-tiek duos.

<sup>1)</sup> Žinia nuo 8. I. 02.



P. M. išgirdęs nuo savo draugų, kad konsulas atlygina skriaudas, atsidrašinęs nuėjo pas konsulą jojo paklaust, „ar kartais nesugrįžo iš Ministerijos jo prašymas“, kurį jis buvo nusiuntęs per konsulo rankas.

Konsulas priėmė p. M. šaltai ir, tik atskaitęs geroką porciją notacijų už nusiskundimą, pradėjo šnekėt apie reikalą. Atsakymas ant „skundo“ jau atėjęs, bet labai jisai abejojęs, ar tik p. M. nemeluoja, kad buvo buvęs Afrikoj ir tapęs iš ten išvytas? p. M. pertikrinimui konsulo parodė savo pasą, išduotą jam „Anglijos Kariumenės Valdžios“ po užėmimo Johannesburgo; bet konsulas, jieškodamas priekabių ir tuom neužsiganėdino: reikalavo, kad p. M. jamjam perrokuotų visus daiktus, kuriuos paliko Johannesburge. Kada p. Markovyčia ir tai padarė, tai konsulas nežinodamas, kaip nuo jo atsikratyti, pasakė, kad apie viską turįs pranešti į Ministeriją ir, už 8—9 dienų busęs atsakymas, tai gal, girdi, ir bus kokia „dovanėlė“.

Taigi, čia vėl paveikslas, kad valdžiai ir jos tarnams nereikia apsieisti ir laukti jų susimylėjimo, bet, nepaisant ant visokių jų gąsdinimų, reikalaut savo tiesų.

*Augštaitis.*

**Paryžius.** Teip vadinamoj „Lietuviškoj Draugystėj Želmuo“ viešpatauja nesusipratimai, vaidai, anarchija . . . 4 d. lapkričio ant susirinkimo tapo sutarta išplėsti iš susirinkimų knygos protokolą nuo 8 d. liepos p. m., nežiurint ant protesto dviejų lietuvių. (p. J. P. ir p. M. P.) Sekretorius p. M. P. atsisakė nuo sekretorystės, o į jo vietą tapo išrinktas p. Ž. Į sąnarius tapo priimti keli lenkai. M. P.

— Ant susirinkimo 16 d. gruodžio p. m. „Liet. D-tė Želmuo“ perleido visą vakarą besvarstinėdama klausimą apie vedimą kovos prieš mus sąnarį Daumantą, kuris išdrįso perkratyti mus draugystės darbus ir užmesti jai tulas ydas. Tapo išrinkta komisija parašymui replikos. Prie komisijos stengėsi pritraukt ir lietuvius kad jų vardu pridengti nepagirtinus veikalus *lietuviškosios* draugystės. Bet geresniejie lietuviai nuo to atsisakė, tik viens p. Ž. karštai rėmė draugystės užmanymą ir apsėmė ginti draugystės „garbę“. Jis da-gi stengėsi perkalbėti kitus lietuvius ir prašė bent pasirašyti po protestu. Į komisiją tapo išrinktas teipgi lenkas Dr. G—i. Akyva žinoti kokį protestą pakels komisija, nes p. Daumanto užmėtinėjimai yra paremti ant pačios draugystės protokolų.

Prie pabaigos p. G—ė padarė tokį užmanymą: „draugystės sąnariai, kurie mus laiko už polionizatorius gali prasišalint iš draugystės ir įsikurti naują draugystę, o mes *lenkai-lietuviai* pasiliksime draugystėje ir pažiūrėsime, kas daugiau gero padarys. P. G—ė da-gi nurodė tuos sąnarius, kurie turėtų iš draugystės prasišalinti; tokiais sąnariais yra: Daumantas, Pajaujis, J. P. ir A. Tokį užmanymą išgirdęs vienas iš lietuvių prašė tą dalyką išrišti keliu balsavimo. Vienas iš sąnarių p. G—i (jaunasis) pakėlė protestą, sakydamas, kad jeigu lietuviai turi but išmesti iš draugystės, tai ir jis tokioje draugystėje nepasiliks. Užmanymas tapo atidėtas ant kito sykio. J—as.

— Ant susirinkimo lenkų draugystės „*Młode Polskie Kolo*“ pabaigoj 1901 m. vienas lenkų patriotas p. D. tarp kitko teip atsi-



liepė: „jeigu kas iš rusinų arba lietuvių svajotų apie neprigulmystę savo šalies, tai mes lenkai turime ir privalome (*povinniśmy*) stoti priešais juos ir apsirinkti kelią prievartos (*wystąpić przeciw nich siłą*). Tokioj-jau dvasioj kalbėjo ir p. N.

Kokiu budu lenkų patriotai išpildys tą savo „priderystę“ sunku žinoti. Priderystė yra sunki prie šios gadynės politiškių sąlygų ir, rodos, jie negalės apseiti be pagelbos maskolių valdžios, turinčios savo rankose spėką fizišką ir galinčios „wystąpić siłą“ . . . *Vytis.*

Iš Amerikos. „*Susivienijimas Lietuvių Amerikoje*“, nusikratęs kunigišką jungą, bujoja. 31 d. gruodžio, kaip rašo „Vienybė Liet.“ Nr. 52, jis turėjo 42 kuopas su 1150 sąnarių. Išde turėjo 1024 dolerius. Kiek prisirašė naujų sąnarių prie „Rymo-katalikų Susivienijimo“, negali patirti, nes apie tai nė negarsinama.

Amerikos lietuviai karštai imasi už tautiškių darbų, daugiausiai iš pinigiskos pusės. Pirmą vietą užima T. M. D., kuri ramiai dirba savo svarbų darbų, išleisdama moksliskas knygeles, visiems tinkamas, ne partijiskas, ir po 2000 knygelių siunčia Lietuvon išdalinti beturčiams. Toliaus tai aukos ant svarbiausių tuom-tarpu reikalų: ant paminklo Dr. V. Kudirkai, kankintiniams, ant parodos, tai šėip užsitarnavusiems tautos darbininkams, kaip antai, nelaimingam Vistaliui; dabar imasi už sutvėrimo tam tikros draugystės, kurios mieriu bus šelpimas einančių į augštesnius mokslus. Šis paskutinis mieris visur atranda sąjauasmą. Dėlto vien mierio susitvėrė Chicagoje („Lietuva“ Nr. 52) ir draugystė, prie kurios iš sykio prisirašė 21 sąnarys ir sudėjo ant pradžios 16 dol. Tam reikalui yra teipgi sudėta keliolika dolerių „T. M. D.“ išde.

13 d. rugsėjo nustojo gyvavęs naujai gimęs laikraštis „Lietuvis“, kurį išleido A. A. Jocis. Visu labu išėjo vos 25 num. Spaustuvės palaikus ir banką valdžia pardavė už 225 dol.

Lietuviškoje bažnyčioje Philadelphiaj 3 d. lapkričio 1901 m. parapijonai tapo kun. Kaminsko užkviestos policijos teip sukulti, kad tulus reikėjo iš bažnyčios vežti į lignonbučius; bažnyčioje pasipylė balos kraujo, langai išdaužyti, net kryžius sulaužytas. Jau antri metai kaip Philadelphiajos parapijonai gina savo bažnyčią nuo pražuvimo, kurią Kaulakis užsimanė padovanoti arcivyskupui, kaip tai yra padarę visi kiti lietuviški kunigai. Nuskriaustiems ir sužeistiems Philadelphiajos prijaučia beveik visi lietuviai ir protestuoja priešais tokius kun. Kaminsko darbus.

*Amerikietis.*

— „*Susivienijimo*“ charakteristikai ne pro šalį bus apgarsinus šitą laišką, rašytą naujai išrinkto prezidento į savo draugą Lietuvon. Perrašau čia tą laišką žodis į žodį, tiktai jo rašybą perkeisdamas:

„Bėda man nevertam tarnui, apkrovė mane šimet daugybėmis procių, idant darbuočiaus dėl labo Lietuvystės visoj Amerikoj ir kitose šalyse esančių brolių mūsų. Žinai brolau, kad visos Amerikos lietuviai yra susivieniję, o kunigai visados buvo viršininkais viso susivienijimo. Ir tokiu budu daugybė šliuptarnių — valnamanių įsiskverbė į mūsų brangų susivienijimą (valnamanių tikėjimas yra: kad nėra Dievo ir žmogus dušios neturi), rėkdami, kad bažnyčias išgriaunti, o kunigus išpiauti, ir kad kunigai daugiau nebutų jokiais viršininkais susivienijimo. Tokiu budu ant susirinkimo delegatų iš visų dalių Amerikos buvo 150 žmonių, ir į kokie 15 kunigų. Turėjom nutarimus tokius: kad mūsų susivienijimas turi buti *grynai Rymiskas-katalikiškas*, o visus bėdievius išmesti iš susivienijimo, ir kad iš civilnų žmonių aprinkti viršininkus, tai yra prezidentą, viceprezidentą, sekretorių, kasierių, du



globėju kasos, ir iš septynių — kriminališką sudą, ir vieną kunigą už dvasišką vadovą arba už cenzorių. Tai šimet visi delegatai ir visa kunigija vienbalsiai mane ap rinko prezidentu. Spyriaus ir visomis sylomis nenorėjau to priimti, bet mano visi spyrimos nieko nepamačijo. O dabar likuos prezidentu, tai iš visų dalių laišškai kasdieną plaukia, ir kožnam reikia atsakyti: vienus pamokinti, kitus sudrausti, kitus pabausti, kitiems rodą duoti, ir terp tiek tukstančių užlaikyti tvarką. O labiausiai su bedieviais reikia kariauti ir provotis. Bedieviai norėjo nuog mūsų paveržti susivienijimo visą turtą, bet dar iki šiam laikui pasiliko visur pergaleti ir užgėdinti; o mūsų mieste mudu su kunigu pasistorojom, padarėm rodą su miesto viršininkais, tai visus bedievių viršininkus susodino į festungą; potam mumis ir miesto viršininkus apskundė į sudą, bet ir tenai mėš juos laimingai pergalejom, ir dabar Pittstonas apsičystijo nuo šliuptarnių. Ačiu Angščiausiam Sutvertojui, tai viskas dėjos su jo pamačia galingiausia. *Andrius Vincas Tepliusis.* P. A.

Iš Prusų Lietuvos. Pereitą pavasarį Prusų lietuviai padavė prašymą su daugeliu tukstančių parašų kulturos ministeriui Studt'ui. Jie maldavo, kad lietuviškose pradedamose mokyklose mokintų tikėjimo dalykų pirma lietuviškai, o paskui, jau mokant lietuviškai, pamokintų vokiškai.

Ant to prašymo Studt'as 10. X. 01 davė tokį atsakymą, patalpintą Nr. 91 „Naujos Lietuviškos Ceitungos“ p. m.:

„Atsikartotiniejie Peržiurėjimai anū Szuilūt vis isz Naujo iszrode, kad už Pamokinimą lietuviszkųjų Kudikiū Vierōs Dalykūse pritinkanczey naudingu Budu rupinta ir jų dvasiszky-doriszkasis Apšvietimas, kurio didyjį Svarbumą asz su po Peticijono Pasirasziuseiseis pilnay pripažįstu, neįkankiamas. Todėl niera Priežasties, dabarnykszczius Pamokinimo Įtaisymus pertaisyti.“

Ne tep butų pažinrėjes ant šito dalyko pirmtakunas Studt'o Bosse. „Bosse — toliau rašo „N. L. C.“ — pats pribudamas, gavo . . . persiliudyt, kad Szimtai mūsų Lietuvoj ēsancziujū Mokitojų lietuviszkay nemok, lygei kaip Tukstančiai lietuviszkū Szuilokū vokiszky nemok . . . Isz to Priežasties jis už Padauginimą lietuviszkųjų Mokitojų rupino ir pirmjaus nerimo, ikikol Klaipėdoj Prėparandija įtaisyta tape Lietuvininkū Sunams, Mokitojų Urėdūi pasiszvesti norintiems.“

„Bet kadangi Ministeriui prie mūsų labai greit keiczius, . . . o ir mums negalima kožnam Ministeriui Peticijonus siusti, ney nū kožno Ministerio reikaliaut, kad į Lietuvą parkeliavēs vislab personiszky mėgintu, tay mūsų szventa Pareiga savo pacijū Vietininkus, lietuviszkus Deputiurtus, į Karalystės Saimą nusiusti, kurie visuczės Valdzei parodyt galėtu, kaip su Lietuvininkas desties, . . . kurie ten Saime pasakyti dresa, kad Lietuvoj Vyskupą turėjom, kurs Bažnyčioj saktyt pasidryso: „*Pons Dievs neizmano lietuviszkay!*“ . . . kurie Ponui Ministeriui papasakoti gal, mus Mokitojų turėjusius, kursai mūsų vaikus saktyt mokino: „*Lietuvininkai yra Pagony!*“ . . . kurie Valdžią ant to paakint iszmano, . . . kaip baugey greitu Budu Zocialdemokratatai akarots mūsų Lietuvoj dauginas.“

„Kas todėl tikras Lietuvininks, kas savo Dievą, savo Vaikus ir Draugžmones myl, kas mūsų aukszcziusę dvasiszką Vyriausybę ant visai Tėviszkiei grumstancziōsės Priegadōs paakinti nor, kas Troną bey Altioj iszlaikyti geidžia, tas . . . tur su visa Syla už Iszskyrimą Ponū Saunaus bey Macziulio įstoti . . . Jey mūsų Graudenimai bē Atbojimo pasiliks, . . . Altorei bey Tronai grius, nēs raudonoji Macis, kurios taip labai bijo — Zocialdemokratija — ne Kraujo Sriovėse nuskandinta, bet tikt dvasiszktūju Kardu nuveikiama.“

## Ar ne reikalinga mums „etnographiška“ draugystė?

Kada 1883 m. pasirodė „Aušra“, tuomet sunku dar buvo tikėtis, jog atgyjimas mūsų apmirusios tautos pradės teip sparčiai paakiui eiti ir kad 18 metų praėjus atsiras reikalas kalbėt apie įsteigimą ypatingos draugystės, apie kurią čion taps rašoma. Rods dar 1882 m.<sup>1)</sup> neužmirštinas Dr. J. Seuerwein'as, lygei kaip ir rašantis šituos žodžius

<sup>1)</sup> Slg. „Lietuv. Ceitunga“ 1882 Nr. 12 ir sek., ir „Aušra“ 1883 Nr. 4.



buvo užmanę įsteigt „Lietuv. Mokslo Draugystę“ ir jai statutus sutaisė, iš kurių vėliaus „Birutė“ pasinaudojo, bet pati to vardo draugystė tik dar vėliaus Amerikoje įvykdinta tapo, ale neilgai pragyvenus, ir ta išnyko. Laikui bėgant, atsirandant ir mūsų tautoje vis daugiau dvasiškų pajėgų, rodos tad' vėl mums reikėtų užsiimtie dabartės realizacija panašios „mokslo“ draugystės, kuri, kaip patsai gyvenimas rodo, labai būtų mums reikalinga ir, rasi, su laiku galėtų didę atgabent naudą lietuviams.

Viena iš seniausių ant žemės kultūriškų tautų, žalia atanga didžiausios senovėje trauk tautos, lietuviai, rods, ne iš savo pačios kaltės toli atsiliko užpakalyje kitų Europos tautų, už musiškią kurkas jaunesnių kulturoje. Nekalbant apie šiosdieninį apšvietimą, kuriuomi mes su kitais susilygint negalime, mes neesam beveik nieko atlikę, idant galima būtų mums patiems susipažint su savo tauta ir su tais ryšiais, kurie mus su senovės trakais, getais, prykais ir kitomis, pietų krašte gyvenusiomis, mūsų gentėmis vienija. Išskyrus surinktas jau dainas, kuriose daug paminėjimų likę apie gyvenimą lietuvių pietų žemėse, mes dar suvis neesame apsipazine su mūsų pasakomis, teipo-gi didei svarbiomis tiems, ką nori susipažinti su mūsų senaja mytologija, budu bei daba, neturime surinkę nė mūsų, iš giliausios senovės paeinančių, personiškų bei geographiškų vardų ir neesam juos sulyginę su trakiškaisais ir tt. Todėlei, man rodos, mums reikėtų įsteigtie tokią draugystę, kuri tikėjimo mūsų laiko lietuvių neužkliudydama ir ant tyrai mokslisko pamato stovėdama, užsiiminėtų rinkimu visų tų lietuviško gyvenimo liekanų, kurios mums, kaip ir kitoms tautoms, pašelpą suteikt galėtų pažintie norint lietuvius.

Čion prigulėtų:

1. tardymas kalbos ir jos dialektų;
2. rinkimas dainų ir jų melodijų;
3. rinkimas pasakų yvairiausio turinio vietinėse tarmėse;
4. rinkimas senoviškos „žinytės“ liekanų, burtų, „niektikėjimų“, apžadėjimų, tautiškos vaistininkystės ir tt.;
5. aprašymas „krikštynų“, svodbų, šermenų, laidojimo budo ir visų kitų gyvenimo apeigų;
6. aprašymas apeigų, švenčių yvairiausiose metų dienose, „padažanų dienų“, ir tt.
7. aprašymas yvairiausių žaidynių, šokių, puotų ir tt.
8. rinkimas vardų ir pravardžių žmonių bei geographiškų vardų (upių, kalnų, apgyventų vietų ir tt.);
9. aprašymas bei apipiešimas lietuviško namo, ukininkystės padarų, muzikališkų instrumentų ir tt.;
10. rinkimas bei aprašinėjimas senoviško bei šiolaiakinio drabužio, moterų parėdo ir tt.;
11. rinkimas visokių lietuviškų išdarbių, padarų tautiskamjam muzėjui;
12. rinkimas rankraščių bei knygu apie Lietuvą.

Kaip iš šitos — rods labai plačios ir iš pradžių, rasi, sunkiai išpildomos — programmos matoma, naujoji draugystė užsiimtie turėtų; a) tardymu dvasiškos bei medegiškos Lietuvių kultūros; b) išleidinėjimu ypatingo organo talpinimui surinktos raštiškos medegos ir c) pri-



rengimu su laiku etnographiško muzėjaus bei tautiškos bibliotekos. Draugystę pramint galima butu: „*Lietuvių Tauta*“, ar kokiu kitu vardu.

Paduodamas — su pritarimu tulų draugų — šitą užmanymą lietuviškai visumenei, prašyčiau visų mūsų intelligentų bei kitų tvirtų tėvynainių, kurie norėtų dalyvautie įsteigime tokios Draugystės, idant jie teiktųsi duotie man žinią, ant žemiaus paduoto adreso, apie savo pritarimą su reikalingais patėmijimais viename - kitame dalyke, su pertaisymais ar perkeitimais paduotosios programmos ir tt.

Pritarėjams skaitlingai atsišaukus, rašantis šituos žodžios pasirupis, pagal balsų bei propozicijų daugumą, pritinkančius statutus draugystei sustatytie ir kuoveikiausiai per laikraščius apgarsintie. — Taigi į darbą, lietuviai! . . .

Visi lietuviški laikraščiai prašomi yra šitą atsišaukimą atkartotie.

D-r. J. Basanavičius. à Varna, Bulgarie.

## Peržvalga raštų.

*Trumpi šneka apie limpančias ligas ir kaip nuo jų apsiginti.*  
Parašė D-ras V. A. Tilžėje, 1901. in 8<sup>o</sup> pp. 39.

Pagal visą-ką numanu, kad ta knygylytė parašyta nemokintiems žmonėms pasipažinti su viršui paminėtais dalykais. Bet klausiu daktaro V. A., ar jis ištikrųjų mislija, kad jo nemokinti skaitytojai supras, ką jis rašo. Štai, kokias vietas toj knygutėj radau: „*Normališkas vidurių skystimas*“ (p. 8); „*Įkurimas policejinės sanitarinės priežiuros*“ (p. 26); „*koštuvai Chamberlando ir Berkfeldo*“ geriausi esą. „*Paaiškinti jums apie sudėjimą šių koštuvų aš čia nemanau, nes nekurie iš Jusų turbūt yra jau juos matę*“ (p. 34). Man rodos, kad toksai paaiškinimas visai ne prošalį butų buvęs, nes turbūt mažai kas juos iš Lietuvių matė. Ant psl. 37 yra roda plautis rankas sublimatu (1 : 100)<sup>1)</sup> arba karboline rugščia (2—5 : 100).

Tie ženklai paprastam Lietuvos skaitytojui turbūt tokią-pat turės vertę, kaip ir nesuprantamos žydiškos litaros.

Ant psl. 37 žemiau vėl skaitome: „*idant dezinfekcija tikrai butų atsakanti, reikia kad ji butų padaryta ypata<sup>2)</sup> speciališka* užsijimančia tuom.“ Čia vėl palikti nevartojami šnekamoj kalboj žodžiai be paaiškinimų. Ant paskutinio puslapio radau: „*laboratorijos triusai*“ — ir-gi be paaiškinimų.

Da reikia pridėti, kad kalba tos knygutės sunki, dažnai ne lietuviškos konstrukcijos randasi. Per tai da sunkiaus darosi suprasti, ką nori pasakyti rašėjas. Kaip-kur net ir apsipratusiam su mus rašoma kalba nelengva išpainioti rašytojo žodžiai.

Toliaus turiu pasakyti, kad ne visur rašytojo mokslas sutinka su medicinos mokslu.

Štai, rašydamas apie „*kruopus*“ (lotyniškai: *Laryngo-tracheitis membran.*), Dr. V. A. rodija šioj ligoj tiktai rupintis ligonini nieko

<sup>1)</sup> Turbut čia paklydimas: turėtų buti 1 : 1000. L.

<sup>2)</sup> Aiški gramatiška klaida, reikėtų — ypatos. Abelnai gramatiškų klaidų ir klaidelių šioj knygutėj apščiai yra. L.



nekenkti, nes daktarai šioj ligoj esą retai pagelbsti. Tai neteisybė — įleidimas po skura *antidiferitinių* syvų šioj ligoj dažnai gyvastį išgelbsti. Taigi šioj ligoj kuogreičiausiai reikia prie daktaro kreiptis.

Pasak rašytojo, Anglijoj čiepijimas vaikų — priverstinas daiktas (p. 15). Čia turbūt reikėjo pasakyt — Vokietijoj, nes Anglijoj tokios prievartos nėra. Vidurių šiltinėje (*Typhus abdominalis*), rašytojas sako ant 21 pusl.: „jeigu į dešimtą-dvyliktą dieną ligonis neina geryn, tai jis arba numiršta vienolikėje ar keturiolikėje dienoje, arba serga dar kokias tris sanvaites arba ilgiaus.“ Iškur tai pasėmė rašėjas? Visi žino, net daugumas ir ne daktarų, kad šiltinėj ligonis gali neiti geryn ir 16 dienų, o paskui pasitaisyti greičiau, kaip į 3 sanvaites; teipos-gi ir numirti galima ne tik vienolikėje ar keturiolikėje dienoje ligos, bet ir kiekvienoje paskesnėje dienoje ligos.

Apskritai imant, šita knygtė daktarui V. A. nepasisekė.

Reikėtų mūsų rašėjams, kurie nori per savo knygtes šviesti tamsesnius brolius, prieš išleisiant kokią-nors knygelę, gerai apsvarstyti, ar verta ar ne tas darbelis leisti į svetą. Nereikia per daug skubintis, kad paskui nebutų gailėsčio, jog *perdidi tempus et pecuniam.* L.

## Mūsų jaunuomenė.

Mą teko vieną kartą pasipažint važiuojant trukiu su vienu inteligentu iš Kauno rėdybos. Jis mą daug pasakojo apie judėjimą lietuvių-kaimiečių Kauno rėdybos ir apie darbavimąsi jų inteligentų. Iš sulyginimo lietuvių kauniečių ir suvalkiečių aš nusprendžiau, kad kaimiečiai Suvalkų rėdybos daugiau yra išsilavinę, daugiau skaito, ne kaip kaimiečiai Kauno rėdybos. Tiesa, Suvalkų kaimiečiai daug skaito ir darbuojasi ant tautiškos dirvos; jie agituoja ir platina tarp savo pažįstamų ir draugų knygas, laikraščius ir diena iš dienos vaisiai jų darbų auga, teip kad ateityje mes iš to gal turėsim nemažą naudą. Kaimiečiai darbuojasi kiek galėdami, net malonu pažiūrėt. Bet ką veikia mus inteligentai? (Čia aš nekalbu apie kauniečius.) Ar jie padeda mus kaimiečiams darbuotis? Atsakymo ant to nėra; pas mus dabar nėra inteligentų, gal kada ir buvo, bet dabar jau išnyko. Rodos, ukininkai neperstoja leidę savo vaikus į mokslą, bet nežinia kur jie dingsta — jų visas mokslas nueina ant šuns vuodegos . . .

Mat vienus da nesubrendusius tėvai išveža į seminariją, iškur išėję neskaityt sau už pareigą platinti šviesą tarp savo tautiečių. Kiti pabaigę mokslus, išvažiuoja į tolymas šalis gudų viešpatystės, kur tik mislija prisipilt sau kišenius auksu ir gyvent „poniškai“. Vydami skatiką, išsižada savo geradėjų, kurie padėjo eit į mokslą, savo tėvų ir savo motinėls — Lietuvos. Žinoma, toki ir užmiršta vargingą padėjimą savo tėvynės. Bet nekurie užmes mą, kad nevisi čia gal turėt duonos. Na ar Lietuva tokia neturtinga? Dėlko ji išteko duonos juos užaugint ir išmaitint lyg baigimui mokslo? Dėlko gudai ir lenkai atėję į Lietuvą randa duoną, o lietuviai jos neranda? Mažu čia ir negalima but sukraut tokius turtus, kaip Gudijoj, bet, ačiu Dievui, iš bado mus krašte nieks nemiršta. Dėlko gudai nesibijo bado ir atėję į mus kraštą platina



savo rusifikaciją? Štai Vilkaviškij ir kitur reikalaujamas lietuvis dak-taras, o kodėl nieks nepasisukubina — laukia kad ateitų koks kacapas? Jau jų ir teip yra daugybės atėję į mus kraštą.

Da yra trečia eilė lietuvių inteligentų — studentai. Kaip garsiai skamba tas žodis „studentas“! Kokia gal but laimė tam jaunikačiui, kuris nešioja tą „mėlyną“ kepurę! Pertai ir suvalkiečiai - studentai gėrisi ir augščiuojasi savo kepure. Jie tik kraipydami galvas iš augšto žiuri ant dirbančių ir nemislija jiems padėt. Ir lyg galima nuo jų reikalaut pagelbos tautiečiams: jie negali, netur laiko ir juos kitokios priežastys kliudo.

Štai vienas, įsimylėjęs iki gilumai jautrios širdelės, apsikabinęs savo mylimąją, paskendęs laimėje leidžia savo margas dieneles, užmiršdamas viską ant svieto; jis tik džiaugiasi ir dėkavoja Dievui, kuris sutvėrė tarp žmonių meilę, tą meilę, kuri nuramina žmogų nelaimėje, varguose ir paskui užmigdina amžinai . . . . . Kitas drauge su kunigais ir klierikais peikia ir niekina visą Lietuvos judėjimą, lietuviškus raštus, o ypatingai laikraščius „Varpą“ ir „Uk-ą“, kuriuose jie nerandą nė už skatiką gero: „Ar lyg galima užsiimt lietuvišty!“ sako jis: „Ar yra lietuviškų knygų gerų ir laikraščių? Visur tik tokius niekus rašo“ . . . Trečias vėl vėjus gauda, įsirėdęs, įsipuošęs, apsilaistęs visokiais kvėpalais, su baltomis pirštinaitėmis, čebatakais blizgančiais, krutinaitė atkišta, kepuraitė po madai, bėgioja paskui vuodegas „panaičių“, kala joms visokius komplimentus, staiposi, kraiposi, tarytum ant spyruoklės pastatytas; o užsnektyk tu ji, tai nieko nesuprasi, jeigu nemokėsi svetimų kalbų, nės jis vienu kartu vartoja penkias, šešias kalbas. — Kitas štai ką kalba: „Kokią aš turėsiu naudą iš to, kad rašysiu? Ar kas man užmokės už mano darbą? *Ana jie ten redakcijoj šimtus krauja iš „mus“ raštų, o mes jiems uždyką dirbsim! Tegū nė nelaukia!*“ Šeštas visai ir neparvažiuoja per vakacijas namon, nenorėdamas užsidėt su „klapais“; mat ten didesnis svietas, nēr tokio „pavojingo“ užsiėmimo ir tt. . . . Ir teip visą litaniją but galima išskaityt mus studentų, apart kokių dviejų, trijų . . .

Ak, jūs studentai, studentai! . . . Ar užmiršot savo priderystę, savo pareigą? Jums gaila paaukaut truputį truso labai lietuvių visuomenės. Kad jūs susivienytumėt, nors po truputį susidėtumėt spēkų, o tada milžiniškos susistatytų spēkos. Naudinga but jums susipažint su kauniečiais ir pamatytumėt, kad ne visi teip elgiasi, kaip jūs. Už ką jūs gaunat lietuviškas stipendijas? Ar jūs nežinot, kad už tuos pinigus reik atidirbt Lietuvai?

Nedėkingi — gėda jums!! Gal jūs man užmesit, kad jūs darbuojatės „ten“, t. y. Gudijoj už lietuviškus pinigus, o aš atsakysiu: „ten, ale ne čionai“, tai yra ne Lietuvoj. Tai ką galima norėt nuo gimnazistų, kurie da yra neišsilavienę, prispausti gimnazijos, tėvų ir globėjų valdžios! O gal ir jie pabaigę mokslą gimnazijos, seks pėdomis studentų ir pasiliks tokiais vėjavaikiais . . .

Kaimiečiai, nesilpnėkit, dirbkite, vienykitės ir nežiurėkit ant tų augštuolių - mėlynkepurii! Žinokit, kad vargingi - nužemintieji bus išaugštėti, o puikus - augštuoliai bus nužeminti. Už savo darbą jūs



apturėsit garbę! Nelaukit pagelbos nuo nieko, nes dabar naujas amžius, nauja gadynė, kurioj lietuvių-inteligentų nėra . . .

A. Griezlė.

## Užmanymai.

1. Ar nebutų gerai išleisti kalendorių ateinantiems metams? Raštus vertėtų pataikyti tokius, kad likus kalendoriams neišparduotiems numest kalendorišką dalį ir padaryt knygutę, kuri niekad nepamestų savo vertumo. Atspaudimas kokių 6000 kaštuotų apie 300 Mk., skaitant kalendorių nuo 80 — 96 pp. *Turinyms turėtų but neužgaunantis valdžios.* Su pinigais nér bėdos tame reikale, tik kad butų gerų raštų. Išpardavus kalendorių, butų galima ir raštininkams po šiek-tiek primokėt.
2. Perspausdint tautiško ir politiško turinio raštus, rašytus prozoj ir eilėmis iš „Varpo“, „Uk-o“, „Aušros“, „Šviesos“ ir išleist knygutėse. (V. U. R.)
3. Išleist chrestomatiją su ištraukomis iš raštų geriausių mūsų rašėjų. (Pilkis, A.-s.)
4. Netalpinti „Nauj-se“ raštų, aštriai kritikuojančių kunigus. (Pilkis.)
5. Išleisti brošūrą apie persekiojimą lietuvių Suvalkų g. 1897 m. pavidale laikintinio į savo draugus. (V. U. R.)
6. Perspausdinti „Lietuvių po maskolių jungu“ ir „Viršinininkai“. (Knygininkė.)
7. Prisirengti sutikti 1903 m. dėlei 20-metinių sukaktuvių išleidimo „Aušros“.
8. Parinkti svarbiausius iš Lietuvos istorijos atsitikimus, kuriuos galima butų švesti kas mets kaipo tautiškas šventes. (V. U. R.)
9. Rinkti medegą biografioms mus raštininkų: Strazdo, Ivinsko, kun. Alekno, Juškų, Vienušio, Armino ir kitų. (Pilkis.)

## Ant išleidimo lietuviškų raštų.

|                                                    |                    |
|----------------------------------------------------|--------------------|
| A. a. D-ro Kauko skolininkas Augis 50 rub. . . . . | 108,00 Mk.         |
| V. B. iš Londono . . . . .                         | 1,50 Mk.           |
| S. M. D. 8 rub. . . . .                            | 17,28 Mk.          |
|                                                    | Iš viso 126,78 Mk. |

10. 2. 02.

Už kasierių knygininkė M. Z.

## Atsakymai.

*Dievogalai ir S-kui.* „Tėv. Sarg.“ užsnuste neužsnudo, tik susitrukdė jo išleidimas. Gruodžio mėn. p. m. išėjo Nr. 6—10, spaudoje Nr. 11—12. Miežinio žodynas gaunamas Tilžėje.

*Rodininkui.* „Gaspadorių ir samdininkų tiesos“ (d. I.) tiktų spaudai atskiroj knygutėj. Atspausdinimas 3000 egz. prekiuotų apie 30 rub. Spaudai reikėtų prisiųsti pinigai. Butų geriau *įsakmai* nurodžius šaltinį (priedą prie 1780 straipsnio Nap. Kod.) lenkiškoj arba maskoliškoj kalboj. Dalies III, mums rodos, neverta butų nė rašyt, nė spausdint: gaila tik darbo ir pinigų.

*Autoriui „Pirmas pabučiavimas“.* Tamstos raštelis yra patalpintas „Vienybėj Liet“ 1898 m. Nr. 45—48.

*L. K.* „Lietuviški žodžiai gudiškose kalbose“ taps sunaudota.

*B-ci.* Butų gerai mums žinoti šaltinius statistiškų žinių apie skaitlių gyven-tojų parapijų Šventųjų džiakonystės.

*Penkiems balsams.* Didesniejai apkaltinimai tapo apleisti. Reikėtų juos geriaus motyvuoti. — Ar negalėtų kas parašyti rimtą straipsnelį apie P. lietuvius, jų įsikurimą P-e, jų skaitlių, užsiėmimą, istoriją draugysčių, spektaklių etc.

*Apuokui.* „Vytautas D. L. K.“ nusiųsta „Tėv. Myl. D-tei“.

*Varguolių Bičiuliams.* „Mužikų kova su ponais“ nusiųsta „Tėv. M. D-tei“.

*M. K. Rankraščių „Kas iš ko gyvena“ ir 50 rub. gavome.* Bet dėlei stokos laiko Tamstos reikalo tuom-tarpu atlikti negalime.

*Kun. Milukui.* Formuluoek Tamsta atsiliepinimą pats nurodydamas vietas ir tekstą.

Atsakomasis redaktorius J. Lapinas. — Spausdinta pas Otto v. Mauderodę, Tilžėje.



# Knygos „Varpo“ ir „Ukininko“.

|                                                                                                |         |
|------------------------------------------------------------------------------------------------|---------|
| 1. <i>Trumpa senovės lietuvių istorija.</i> 1892. p. 56 . . . . .                              | 10 kap. |
| 2. <i>Motiejus. Išguldymai apie ukiskius augalus.</i> 1893. pp. 23 . . . . .                   | 5 "     |
| 3. <i>Sodų veisimas ir pudygų dirbimas.</i> 1893. pp. 12 . . . . .                             | 5 "     |
| 4. <i>Apie mėsus.</i> 1894. pp. 24 . . . . .                                                   | 5 "     |
| 5. <i>Apie keletą tikrų ir pramanytų mėsų.</i> 1894. pp. 23 . . . . .                          | 5 "     |
| 6. <i>Biedron. Apie pakraikas.</i> 1894. pp. 19 . . . . .                                      | 5 "     |
| 7. <i>A. V. Kas kaltas? 1894. pp. 24 . . . . .</i>                                             | 10 "    |
| 8. <i>L. Tolstoj. Kur meilė, ten ir Dievas.</i> 1894. pp. 15 (jau išpirkta) . . . . .          | 5 "     |
| 9. <i>Kaukazo belaisvis.</i> 1894 . . . . .                                                    | 5 "     |
| 10. <i>Mūsų pasakos.</i> 1894. pp. 26 . . . . .                                                | 5 "     |
| 11. <i>Jurgis Kastrijotas.</i> 1894. pp. 13 . . . . .                                          | 5 "     |
| 12. <i>Dr. Baltušis. Vakaras Tūlivo pirktelėje.</i> 1894. pp. 15 . . . . .                     | 5 "     |
| 13. <i>Krumplių Jonas</i> 1895. pp. 36 . . . . .                                               | 10 "    |
| 14. <i>Trusas ir kapitolas.</i> 1896. pp. 42 . . . . .                                         | 10 "    |
| 15. <i>K. Vistos ir jų auginimas.</i> 1896. pp. 36 . . . . .                                   | 5 "     |
| 16. <i>Šventinikis. Parnazonas arba bausimas Dievo rustylės.</i> 1897. pp. 36 . . . . .        | 10 "    |
| 17. <i>Gyvulių Gydytojas. Iš boburgio parcažiavus.</i> 1898. pp. 40 . . . . .                  | 5 "     |
| 18. <i>P. A. Apsakinėjimai apie žemę, vandenį ir orą.</i> 1898. pp. 48 . . . . .               | 10 "    |
| 19. <i>Lazdynų Pelėda. Naslaitė.</i> 1898. pp. 62 (jau išpirkta) . . . . .                     | 5 "     |
| 20. <i>S-s. Maskolvių valdžia ir žmonės.</i> 1898. pp. 54 . . . . .                            | 10 "    |
| 21. <i>Žemaitė. Paveikslai (iš „Ukininko“).</i> 1899. pp. 36 . . . . .                         | 5 "     |
| 22. <i>Žemaitė. Paveikslai (iš „Varpo“).</i> 1899. pp. 47 . . . . .                            | 5 "     |
| 23. <i>Sniegocki. Kaip reikia kiaulės augini.</i> 1899. pp. 58 . . . . .                       | 5 "     |
| 24. <i>Pažaitis. Bitės.</i> 1899. pp. 24 . . . . .                                             | 5 "     |
| 25. <i>Mykolaitis. Mindaugis</i> 1899. pp. 58 . . . . .                                        | 5 "     |
| 26. <i>Dokumentas apie lotyniskas litaras lietuviškoje literaturoje</i> 1899. pp. 44 . . . . . | 5 "     |
| 27. <i>Ar dabar yra baudiava?</i> 1899. pp. 56 . . . . .                                       | 10 "    |
| 28. <i>Lazdynų Pelėda. Kas priešius?</i> 1900. pp. 32 . . . . .                                | 5 "     |
| 29. <i>Bitė. Tėvas ir sunus.</i> 1900. pp. 23 . . . . .                                        | 5 "     |
| 30. <i>Žemaitė. Tėvas ir sunus (komedija).</i> 1900. pp. 19 . . . . .                          | 5 "     |
| 31. <i>B. Kova (drama).</i> 1900. pp. 40 . . . . .                                             | 10 "    |
| 32. <i>A. Mickeryčius. Velinės.</i> 1900. pp. 68 . . . . .                                     | 15 "    |
| 33. <i>Trumpa istorija Didžiosios Prancūzų Revoliucijos</i> . . . . .                          | 10 "    |
| 34. <i>J. B. Grabnyčių žvakė.</i> 1901. pp. 31 . . . . .                                       | 5 "     |
| 35. <i>Žemaitė. Paveikslai (iš „Varpo“)</i> 1901. pp. 42 . . . . .                             | 10 "    |
| 36. <i>Lazdynų Pelėda. Supirautas gyvenimas</i> 1901. pp. 29 . . . . .                         | 5 "     |
| 37. <i>Tv. Sunadvokatis.</i> 1901. pp. 48 . . . . .                                            | 12 "    |
| 38. <i>Farapija ir kunigas.</i> 1901 . . . . .                                                 | 5 "     |
| 39. <i>Ž. „Ne Gadaj“ arba Baisus Sapnas.</i> 1902. pp. 18 . . . . .                            | 5 "     |
| 40. <i>B. Nebepirmas</i> 1902. pp. 23 . . . . .                                                | 5 "     |

Adresas: **M. Saunus, Rokaiten per Neukirch**

Ostpreussen - Germania.

## „Tėvynės Mylėtojų D-tės“ knygos.

(Lietuvoje „beturčiams“ dalinamos dykai. — § 6.)

1. *Keistutis. Vertė Vincas Kapsas.* 1897. pp. 101.
  2. *Orleano mergele. Vertė Vincas Kapsas.* 1898. pp. 157.
  3. *Lenkai ir Lietuociai. Pagal lenkiškus istorikus parašė Žemkalnis.* 1899. pp. 61.
  4. *Grovo Kyburg'o kelionė Lietuvoje. Lietuviškai išguldė J. Basanavičius.* 1900. pp. 52 (su Vytauto pav.)
  5. *Vanduo ant žemės, po žeme ir viršuje žemės. Vertė Drugys.* 1900. pp. 33 (Su 6 pav.)
  6. *Baudiava Lietuvoje. Parašė Žmogus.* 1901. pp. 76.
  7. *Geologija. Vertė S. M.* 1901. pp. 194 (su 47 pav.)
- Pajauta. Lizdeikos duktė arba Lietuva XIV. šimtm. Išguldė Andrius.* 1898. pp. 155 (aukauta kun. Miluko.)



## Naudingos ir smagios pasiskaityt knygelės.

|                                                                                                     |        |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------|--------|
| 1. Naudingi skaitymai iš prigimties mokslo su daugelio paveikslėlių                                 | 30 kap |
| 2. Iš kur akmenys ant mūsų laukų atsirado (su paveikslėliais)                                       | 20 ..  |
| 3. Saulės ir mėnesio aptemimai (su paveikslėliais)                                                  | 20 ..  |
| 4. Pirmutinė pašalpa umai susirgus; teipogi gėralai alkoholiniai ir taboka                          | 15 ..  |
| 5. Kapai didžiųjų kunigaikščių ir karalių Vilniuje                                                  | 15 ..  |
| 6. Garo mašinos ir geležkeliai (su paveikslėliais)                                                  | 10 ..  |
| 7. Pamokinimas, kaip nuo pagelimo apsaugoti žmones, pagedusių šunų aprietus                         | 6 ..   |
| 8. Džiova ir kaip tos ligos apsisaugoti                                                             | 6 ..   |
| 9. Patarmės moterims, kurios nori but sveikos                                                       | 10 ..  |
| 10. Trumpa šneka apie limpančias ligas ir kaip nuo jų atsigrinti                                    | 10 ..  |
| 11. Tris pamokslai apie gaspadorystę dėl gaspadorių sodiečių (antra laida)                          | 15 ..  |
| 12. Bulvių vaisinimas                                                                               | 15 ..  |
| 13. Zaibas ir griaustinis (su 21 paveiksl.)                                                         | 20 ..  |
| 14. Apie Joną Gutenbergą ir apie tai, kaip žmonės rašymo ir spaudos išsimokė (su 10 paveikslėliais) | 20 ..  |
| 15. Kas tai yra dirbama žemė, kaip ji atsirado, kokie yra jos skyriai ir kaip anuos pažinti         | 15 ..  |
| 16. Epiktėto aforizmai su pridėjimu keleto skyrių iš jo „Pruntavimų“                                | 15 ..  |
| 17. Trumpa geometrija                                                                               | 50 ..  |
| 18. Ukiškos draugystės įvairiuose kraštuose                                                         | 10 ..  |
| 19. Parinktos lietuviškos dainos pagal Antaną Juškevičių                                            | 6 ..   |
| <b>Spaudoje:</b>                                                                                    |        |
| 20. Kaip apsireiškia gyvastis žmogaus kune (su 35 paveikslėliais)                                   | 15 ..  |
| 21. Tekinimo amatas (su 47 paveiksl.)                                                               | 15 ..  |
| 22. Nekurie amatai (su 43 paveiksl.)                                                                | 15 ..  |
| 23. Įrankis dėl pagerinimo ir sutaisymo šosiejinių ir paprastų kelių (su 40 paveiksl.)              | 15 ..  |
| 24. Avižių auginimas (su 8 paveiksl.)                                                               | 10 ..  |
| 25. Gyvenimas šv. Kazimiero (su 3 paveiksl.)                                                        | 10 ..  |

Knygelės gaunamos pas J. Lapiną, Tilžėje. Rašant laiškus reikia toks adresas padėti:

**J. Lapinas, Goldschmiedestrass 8, Tilsit (Ostpr.)**

Perkūpiams 50% rabato, t. y. pusė prekes.

Pas p. **Lapina** galima gauti pirkti teip-gi knygas ir laikraščius „Varpo“ ir „Ukininko“ Red.